

TARTU ÜLIKOOL
Euroopa Kolledž

Magistritöö

Gertu Timmusk

Avalik diplomaatia ja selle mõju Euroopa Liidu laienemisel

Juhendaja: Raul Toomla, PhD

Tartu 2014

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite seisukohad, ning kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

(*allkiri*)

Gertu Timmusk

Kaitsmine toimub 2014. aastal kell Lossi 36 auditooriumis 103.

Retsensent: Eero Mikenberg, PhD

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Gertu Timmusk, (isikukood _____)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose Avalik diplomaatia ja selle mõju hindamine Euroopa Liidu laienemisel, mille juhendaja on Raul Toomla,
 - 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
 - 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus,2014

(allkiri)

LÜHIKOKKUVÕTE

Käesoleva magistritöö teemaks on avalik diplomaatia ja selle mõju Euroopa Liidu laienemisel. Euroopa Liidu välispoliitika, laienemine ning kodanikkonna kasv on palju kõneainet pakkuv temaatika – säilib küsimus, et kui kaugele ja mis tagajärgede ning tulemustega laienemine jätkub.

Lisaks liikmes- ja kandidaatriikide sisepoliitikale kui ka Euroopa Liidu sees toimivatele poliitilistele jõududele, mis laienemist mõjutavad, muutub oluliseks ka avaliku diplomaatia roll. Lähtutakse arusaamast, et avalik diplomaatia on üks välispoliitika tegemise vahenditest, mis oma olemuselt peab tuginema legitiimsusel ning teostatavad tegevused peavad olema läbipaistvad ja seadusega kooskõlas.

Avalikku diplomaatiat puudutava informatsiooni kättesaamiseks teostati ekspertidega intervjuud – laienemise valdkonna diplomaadid, Euroopa Komisjoni Europe Direct Eesti esindaja, Euroopa Komisjoni naabus- ja laienemispoliitika voliniku Š. Füle esindaja P. Stano – ning teoreetilise materjali analüüsil selgitati välja sobilik mudel avaliku diplomaatia mõju hindamiseks. Lähtuti loogilisest mudelist, mis omab kindlaid sisend- ja väljundtegevusi. Selgus, et liidul on avaliku diplomaatia raames puudulik ühtse sõnumi olemasolu ja avaliku diplomaatiaga seotud artiklite arvuline määratlus. Avaliku diplomaatia ja pressis aastane eelarve 12 miljonit eurot vajab lähitulevikus suurendamist. Oluline on jätkata investeerimist institutsioonide ja programmide arengusse, et tagada parem rahvusvaheline toetus ja koostöö partnerlussuhetes. Avalikul diplomaatial on olemas vajalikud toimivad teavitustegevused, spikrid ja programmid, mis tagavad kahe-suunalise ja tasakaalustatuma meediakajastuse. Täiendvõimalustena sai väita, et eesmärgipärane on institutsioonide tegevuskavadesse kaasata hindamise osa vajadus ja kommunikatsiooni- ja informatsiooniteabe märgistamine avaliku diplomaatia terminiga.

Kokkuvõtvalt sai aga analüüsi tulemusel järeldada, et avalik diplomaatia Euroopa Liidu laienemise valdkonnas on olnud tõhus, kuna planeeritud töö teostamise osakaal on suur ning selle tõttu on ka saavutatud soovitud tulemeid.

TÄNUAVALDUSED

Soovin tänada oma juhendajat Raul Toomlat heade nõuannete, konstruktiivse kriitika ja abistava suunamise eest ning Julika Lutsu vajalike kommentaaride ja töösse süvenemise eest.

Harvard Kennedy Kooli tunnustatud professorit Joseph S. Nye'd motivatsiooni eest, et töö teema on huvitav ning väärrib kindlasti uurimist. Euroopa Komisjoni laienemis- ja naabruspoliitika voliniku Štefan Füle pressiesindajat Peter Stanot ja tema meeskonda magistritöö raames vajaliku Euroopa Liidu avaliku diplomaatia alase informatsiooni võimaldamise eest.

Tänud ka Eesti diplomaatidele Anna Tiidole ja Karin Maandile, kes oma töökohustuste kõrvalt said mahti, et abistada ja suunata vajalike ekspertideni, kellede kaudu omakorda oli võimalik saada töö jaoks vajalikku informatsiooni. Tänuõnad Tartu Ülikooli Euroopa Kolledži meeldivale kollektiivile akadeemilise inspiratsiooni ja soovitude eest.

SISUKORD

LÜHIKOKKUVÕTE.....	4
TÄNUAVALDUSED.....	5
LÜHENDID.....	7
Sissejuhatus.....	8
1. Euroopa Liit ja laienemine.....	10
2. Avalik diplomaatia.....	13
2.1 Avaliku diplomaatia seos pehme võimu teoriaga.....	20
2.2 Avaliku diplomaatia seos propagandaga.....	21
2.3 Euroopa Liidu avalik diplomaatia	23
2.3.1 Euroopa välisteenistus.....	27
2.4 Euroopa Liidu avaliku diplomaatia klassifitseerimine.....	30
3. Avaliku diplomaatia tuginemine loogilisele mudelile.....	36
3.1 Loogilise mudeli sisend- ja väljundtegurid.....	39
3.2 Tulemused ja järeldused	43
KOKKUVÕTE	47
Kasutatud allikad.....	49
Lisad	59
Summary.....	67

LÜHENDID

AD	avalik diplomaatia
CIVEX	Kodakondsus ning valitsemis-, institutsiooniliste ja välisasjade komisjon
EEAS	Euroopa välisteenistus, (<i>European External Action Service</i>)
EDP	Euroopa Diplomaatia Programm, (<i>European Diplomatic Programme</i>)
EL	Euroopa Liit
ENP	Euroopa Liidu Naabruspoliitika
EP	Euroopa Parlament
EPC	Euroopa Poliitika Keskus, (<i>European Policy Centre</i>)
ESTÜ	Euroopa Sõe- ja Terasühendus
FPI	Välispoliitika vahendite üksus, (<i>Foreign Policy Instruments</i>)
IPA	Ühinemiseelse abi rahastamisvahend, (<i>Instrument for Pre-Accession Assistance</i>)
KOM	Euroopa Komisjon
LR	liikmesriik
LM	loogiline mudel
NGO	valitsusväline organisatsioon, (<i>non-governmental organisation</i>)
SD	strateegiline diplomaatia
TAIEX	Tehniline abi ja teabevahetus
TD	traditsiooniline diplomaatia

Sissejuhatus

Käesoleva magistr töö eesmärk on uurida Euroopa Liidu avalikku diplomaatiat ja selle mõju Euroopa Liidu laienemise valdkonnas – avaliku diplomaatia efektiivsus ehk tõhusus. Laienemine on olnud Euroopa Liitu kujundav protsess läbi aastakümnete, mille eesmärgiks on olnud tugevdada demokraatlikke jõude ja edendada majanduskasvu ning seeläbi laiendada Euroopa stabiilsussfääri.¹ Koos liidu muutumisega on muutunud ka laienemisprotsess ise, liikudes rohkem institutsionaliseerituse suunas ning põhinedes konkreetsetel kriteeriumitel.

Teema on aktuaalne, kuna Euroopa Liidu välispoliitika, laienemine ning kodanikkonna kasv on palju kõneainet pakkuv temaatika. Lisaks säilib laienemise valdkonnas küsimus, et kui kaugele ja mis tagajärgede ning tulemustega laienemine jätkub – kus on piir.² Lisaks on valdkond muutumas üha olulisemaks, kuna liidu laienemine on eeskätt tekitanud kõhkclusi valijate seas, kes on sageli Euroopa Liidu suhtes vähem entusiastlikumad kui poliitikute eliit.³ Selleks, et Euroopa Liit suudaks tulevikus olla edukas, peab laienemispoliitika säilitama oma usutavuse (*credibility*).

Euroopa Liidu lepingu artikkel 49 sätestab, et liiduga saab liituda iga Euroopa riik, mis täidab seatud kriteeriume. Aeg on aga näidanud, et kõik ei pruugi nii lihtne olla, kuna lisaks tehnilistele kriteeriumitele mõjutavad seda protsessi ka muud tegurid. Näiteks Küprose poliitiline vastasseis Türgi läbirääkimiste kiirele edenemisele. Teisisõnu lisaks tehnilistele kriteeriumitele mõjutab protsessi ka üksikute liikmesriikide poliitiline tahe. Poliitilist tahet omakorda on aga võimalik mõjutada avaliku diplomaatiaga. Seega, lisaks liikmes- ja kandidaatriikide sisepoliitikale kui ka Euroopa Liidu sees toimivatele poliitilistele jõududele, mis laienemist mõjutavad, muutub oluliseks ka avaliku diplomaatia roll, mis on üks poliitika tegemise vahenditest.

Uurimise raames autor lähtub kontseptsioonist, et avalik diplomaatia on üks välispoliitika tegemise vahenditest, mis oma olemuselt peab tuginema legitiimsusel ning teostatavad tegevused peavad olema läbipaistvad ja seadusega kooskõlas.

¹ Official website of the European Union; *Enlargement*

² Soosaar 2004

³ Nicholson 2004: 64

Avaliku diplomaatia mõju uurimine Euroopa Liidu tasandil on keerukas tingituna programmide pikaajalisusest ja teatud institutsioonide algstaadiumis olemisest – Euroopa välisteenistus. Teoreetiliselt on avaliku diplomaatia termin olnud olemas 1965. aastast, mil selle võttis esmakordselt kasutusele E. Gullion.⁴ Ülemaailmselt on termin praktikas saanud suuremat kõlapinda peale Ameerika Ühendriikide terrorirünnakut 2011. aastal. Euroopas on terminit alates 2004. aastast kasutanud Suurbritannia avaliku diplomaatiaga tegelev üksus. Euroopa Liidus tervikuna on avalik diplomaatia alati esinenud, kuid selle termini asemel on pigem kasutatud kommunikatsiooni- ja informatsiooniteabe määratlust. Mõiste kasutuselevõtt on tulnud peale 2009. aastat, mil loodi Euroopa välisteenistus. Seega autor järeldeb, et oluline on antud teema puhul saada ka rohkem kajastust akadeemilises käsitluses. Selleks on uurimise raames eesmärgiks seatud välja selgitada sobiv hindamise mehhanism avaliku diplomaatia mõju määramiseks ning seda rakendada. Mudeli väljaselgitamiseks autor uurib kasutusel olevaid suundi avaliku diplomaatia mõju hindamisel, et teha sobiv valik. Vajaliku lisainformatsiooni saamiseks ja mudeli rakendamiseks teostab autor lahtiste küsimustega kvalitatiivsed ekspertintervjuud Europe Directi esindaja, laienemise valdkonna diplomaatide ja Euroopa Komisjoni laienemis- ja naabruspoliitika voliniku Š. Füle esindaja P. Stano'ga. Lisaks kasutatakse informatsiooni, mis on leitav sekundaarsetest allikatest – Eurobaromeetri uuringud. Vastavat informatsiooni on võimalik kasutada loogilise mudeli rakendamisel, et teha järeldusi ja anda hinnanguid, et millised aspektid on toimivad ning mis vajavad lisaressursside eraldamist.

Magistritöö on piiritletud neljaks osaks. Esimene osa käsitleb endas Euroopa Liidu laienemise valdkonda. Järgnev peatükk hõlmab avalikku diplomaatiat, selle seotust pehme võimu teooriaga ning propaganda terminiga. Samuti Euroopa Liidu avalikku diplomaatiat ning selle klassifitseerimist. Kolmas peatükk käsitleb mõju hindamise mehhanismi olemust ja selle rakendamist avaliku diplomaatia mõju määramisel ja hindamisel Euroopa Liidu laienemise valdkonnas.

⁴ Cull 2006

1. Euroopa Liit ja laienemine

Euroopa Liit kui *sui generis* koosnes algselt kuuest riigist: Belgia, Prantsusmaa, Saksamaa, Itaalia, Luksemburg ja Madalmaad. Liidu loomise algusest alates oli kavas edasine laienemine ehk protsess, mille raames riigid ühinevad Euroopa Liiduga. Alates liidu rajamisest 1957. aastal on selle liikmesriikide arv kasvanud 6-lt 28-le. Lisaks on aastal 2014 Euroopa Liidul ametlikke kandidaatriike viis: Endine Jugoslaavia Makedoonia Vabariik, Island, Montenegro, Serbia, Türgi.⁵

Laienemine on kõige ambitsioonikam projekt, mille Euroopa Liit on ette võtnud. See on tegelikult Euroopa taasühinemine pärast Teist maailmasõda. Euroopa Liidu laienemine on visiooni teostamine. Tihti unustatakse visiooni olemus kergesti ehk turvalisust ja majanduse õitsengut Euroopas võetakse enesestmõistetavalt. Liitumist saab näha kui rahvaste ühinemist põhiseaduslikus raamistikus, mis julgustab koos rahus ja stabiilsuses tegutsema.⁶ Laienemine on kõige edukam välispoliitiline samm, mis liit on kunagi ette võtnud.⁷ Laienemisega on liit enda mõjuvõimu maailmas suurendanud, muu hulgas on tõusnud ka olulisuse osakaal kaubanduspartnerina. Ühelt poolt rahuprojekt ja teiste aitamine, teisalt ka n-ö. enese suurendamise projekt.

Euroopa Liidu laienemist ei saa näha kui eesmärki omaette, kuid siiski on see olnud üks tähtsamaid ja edukamaid meetmeid kogu Euroopa edasisel rahumeelsel ühendamisel ning stabiilsuse ja heaolu piirkonna laiendamisel.⁸ Alates 1973. aastast on liiduga ühinenud enamik Lääne-Euroopa riikidest. Peale kommunistlike režiimide kokkuvarisemist aastal 1989 ühinesid Euroopa Liiduga ka paljud endised kommunistlikud riigid Kesk- ja Ida-Euroopast.

Olulisemad õigusaktid laienemise valdkonnas on Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 212 ning Euroopa Liidu lepingu artikkel 49, mis sätestab, et liituda võib iga Euroopa riik, kes austab lepingu artikli 6 lõikes 1 sätestatud põhimõtteid, esitades vajadusel Euroopa Liitu astumise avalduse.

⁵ Euroopa Liidu ametlik veebiportaal

⁶ Wim Wok 2003: 2

⁷ Wim Wok 2003: 9

⁸ Euroopa Parlament; *Euroopa Liidu laienemine*

Euroopa Liidu lepingus märgitakse, et iga Euroopa riik võib taotleda liiduga ühinemist, kui asjaomane riik jagab liidu demokraatlikke väärtusi ning võtab endale kohustuse neid edendada. Riik saab ühineda kui täidab liikmelisuse ehk Kopenhaageni kriteeriume, mis loomise ajal olid oluliseks sammuks astumaks laienemise institutsionaliseerituse suunas:

- poliitilised – demokraatiat tagavad stabiilsed institutsioonid, õigusriigi põhimõtte rakendamine, inimõiguste kaitse;
- majanduslikud – toimiv turumajandus ja suutlikkus tulla toime Euroopa Liidu konkurentsi ja turujõududega;
- õiguslikud – peab võtma vastu kehtestatud Euroopa Liidu õigusaktid ja tavad, eelkõige peamised poliitilise, majandusliku ja rahaliidu eesmärgid.⁹

Euroopa Liidus toimuv kapitali, kaupade, tööjõu ja teenuste piiranguteta liikumine tagab üldjuhul poliitilise stabiilsuse ja majandusliku heaolu ning selline ühinenud Euroopa idee motiveerib mitmeid riike liituma. Seega, mida suuremat territooriumi hõlmab liit ja mida suurem on elanike arv, seda rohkem saavad inimesed loota elukvaliteedi paranemisele ning mõjukama piirkonna kujunemisele, kus ühiskonnakorralduse aluseks on demokraatia. Samas ei tohi ka lähiriike oma hädadega ükski jätta, vaid neid tuleb poliitiliselt toetada ning majanduslikult abistada. Seejuures peetakse kõige kindlamaks garantiiks probleemsete riikide distsiplineerimisel nende sidumist Euroopa Liiduga.¹⁰ Liit eelistab oma mõjujõu suurendamiseks ja riigi arengu kindlustamiseks pigem positiivse mõjuga tegevusi (näiteks IPA fondid), kuid võimalikud on ka tagantsundimise meetodid (näiteks Bulgaaria ja Rumeenia koostöö ja kontrollimehhanism).¹¹

Lisaks eelmainitule on Euroopa Liidu laienemisega seotud mitmed erinevad organisatsioonid ja asutused. Euroopa Parlamendi hallata on Väliskomisjon ning Euroopa Liidu Nõukogu tegeleb üld- ja välisküsimustega. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee tegeleb välissuhete sektsiooniga, Regioonide Komitee haldab Kodakondsus ning valitsemis-, institutsiooniliste ja välisasjade komisjoni (CIVEX) ning

⁹ Euroopa Komisjon; *Laienemise kriteeriumid*

¹⁰ Soosaar 2004

¹¹ Arutelu 2013

Euroopa Investeerimispank tegeleb samuti teatud laienemisalaste küsimustega. Üheks olulisemaks võib aga pidada Euroopa Komisjoni tegevusala antud valdkonnas ehk selle alla jäävad üksused nagu: Laienemisküsimustega tegelev talitus; Tehniline abi ja teabevahetus (TAIEX).¹² Samuti on oluline 2009. aastal loodud Euroopa välisteenistus, mis tegeleb kindlaks määratud sisuliste küsimustega, mis on seotud ühise välis- ja julgeolekupoliitika juhtimisega.¹³ Saab järeldada, et laienemine on üks olulisemaid Euroopa Liidu projekte ning selleks, et tagada vajadusel selle jätkumine, tuleb uurida ka muid faktoreid, mis võivad olulisel määral mõjutada üldsuse arvamust laienemisest – avaliku diplomaatia mõju.

¹² Euroopa Liidu ametlik veebiportaal

¹³ EEAS

2. Avalik diplomaatia

On oluline eristada avalikku diplomaatiat traditsioonilisest diplomaatiast. Diplomaatia kui termin võeti inglise ja prantsuse keeles kasutusele 18. sajandil.¹⁴ Tänapäevases mõistes kasutatakse terminit diplomaatia enamasti siis, kui räägitakse riikidevahelisest läbirääkimisest, kasutades selleks rahulikke vahendeid.

Traditsiooniline diplomaatia on riike või rahvusvahelisi organisatsioone esindavate isikute ehk diplomaatide vaheline suhtlemine. Eristatakse bilateraalselt (kahe riigi vahelist) ning multilateraalset (mitmete riikide vahelist) diplomaatiat. Traditsiooniline diplomaatia on osa riigi, organisatsiooni või ühenduse välispoliitikast. Traditsiooniline diplomaatia on olnud välispoliitika peamiseks vahendiks, kuid välispoliitika eesmärkide saavutamiseks võidakse kasutada ka muid meetmeid, nagu näiteks spionaaž, sõjaline jõud jt.

Tavapäraselt üritatakse diplomaatiliste läbirääkimiste kaudu säilitada rahu. Hoolimata sellest võib traditsiooniline diplomaatia sisaldada ka hoiatusi ja ähvardusi (suhete katkestamine, esindajate tagasikutsumine, majandus- või muud sanktsioonid ja ultimaatumid). Kui üldjuhul välispoliitilised eesmärgid on avalikult teada, siis igapäevane diplomaatiline suhtlemine toimub avalikkusest eemal. Avalikustatakse aga läbirääkimiste tulemused, nagu näiteks sõlmitud rahvusvahelised lepingud.¹⁵

Traditsioonilise diplomaatia reeglid ja alusdokumendid on määratud 1961. aastal vastu võetud Viini konventsiooniga "Diplomaatilised suhted" ja 1963. aastal vastu võetud Viini konventsiooniga "Konsulaarsuhted." Eelmainitud Viini konventsioonid lihtsustavad, selgitavad, privilegeerivad ja kaitsevad professionaalsete diplomaatide tegevust ning märksõnadeks on protokoll, immunitet ja konfidentsiaalsus.¹⁶

Tänapäeva diplomaatiat saab näha kui kommunikatsioonisüsteemi, mille kaudu riikide esindajad ja rahvusvahelised organisatsioonid ning institutsioonid väljendavad ning kaitsevad esindatavaid huve. Diplomaatia on kanal, mille kaudu kombatakse jõupositsioone, hangitakse informatsiooni ning veendakse teisi diplomaatilisi osalejaid

¹⁴ Kissinger 2000

¹⁵ Roberts 2009: 3-5

¹⁶ Riigiteataja

toetama enda positsiooni.¹⁷

Avaliku diplomaatia ajalugu ulatub tagasi 1965. aastasse, mil diplomaat Edmund A. Gullion esmakordselt defineeris avaliku diplomaatia mõiste. Gullion väitis, et avalik diplomaatia tegeleb üldsuse mõju uurimisega välispoliitika kujunemisele ja teostamisele. See hõlmab traditsioonilise diplomaatia taga seisvaid rahvusvaheliste suhete erinevaid tasandeid; valitsuspoolset avaliku arvamuse kultiveerimist teistes riikides; välissuhteid ja nende mõju poliitikale. Põhjus, miks see mõiste 1965. aastal kasutusele võeti oli lihtne – selle järele oli tekkinud vajadus. Näiteks Ameerika Ühendriikide Infobüroo vajab alternatiivset asendust leebeisloomulisele terminile "informatsioon" ning halvamaigulisele "propagandale." Oli vaja uut terminit, millele saaksid põhineda uued ja positiivsed tähendused.¹⁸

Avaliku diplomaatia kontseptsioon ei ole igapäevaselt kaua eksisteerinud erinevate riikide sõnavaras ning tihti on selle kasutamine tekitanud kodanike (avalikkuse) hulgas segadust. Avaliku diplomaatia eesmärk on olla avalikkusele legitiimne ning poliitilised tegevused peavad olema läbipaistvad ja seadustega kooskõlas.¹⁹

Esiti saab järeldada, et avaliku diplomaatia erinevus traditsioonilisest diplomaatiast seisneb selles, et traditsiooniline diplomaatia on riikide esindajate ja rahvusvaheliste organisatsioonide või toimijate vaheline, kuid avalik diplomaatia on suunatud rohkem üldisele avalikkusele ja eesmärgiks on luua kestvaid suhteid diplomaatide ja välisuhtlusega tegelevate isikute ning mitte-ametlike (*non-official*) gruppide, valitsusväliste gruppide (*non-governmental groups*), organisatsioonide ja isikute vahel.²⁰ Seega nii klassikalise ehk traditsioonilise diplomaatia kui ka avaliku diplomaatia eesmärk on mõjutada avalikkust, kuid avalik diplomaatia keskendub rohkem kodanikuühiskonnale ning püsivate suhete ülesehitamisel tuginetakse rohkem kahesuunalisusele ehk dialoogile.

Avaliku diplomaatia mõju hindamisel on määratletud ka sihtgrupid: 1) tegevus

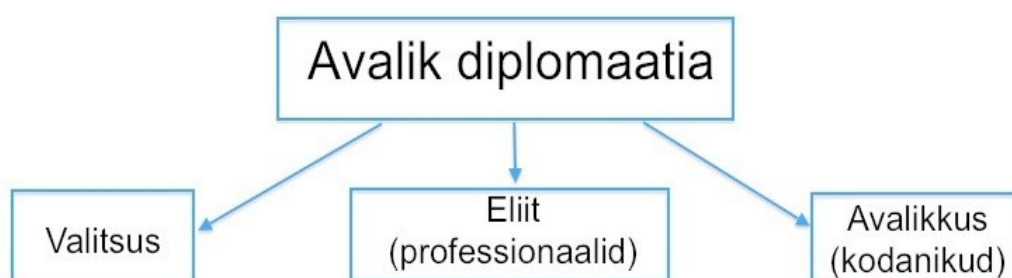
¹⁷ Gilboa 2000

¹⁸ Cull 2006

¹⁹ Wällstrom 2008: 2-3

²⁰ Duke; Courtier 2011: *Policy paper No. 7*

suunatud valitsusele, 2) tegevus suunatud eliidile (professionaalidele), 3) tegevus suunatud avalikkusele ehk kodanikele (vt Skeem 1). Üldjuhul valitsuse sihtgrupp kätkeb endas avaliku diplomaatia tegevusi, mis on suunatud teiste riikide valitsustele. Eliidi sihtgrupp kätkeb diplomaatide ehk professionaalide omavahelist koostööd ning kui sihtgrupiks on määratud avalikkus, siis on suunatud tegevused mõeldud nii kodu- kui ka välispublikule.

Skeem 1: Avaliku diplomaatia sihtgrupid.²¹

Laienemise valdkonnas on sihtgrupiks liikmesriikide kodanikud, mis aga ei tähenda, et nn valitsuse roll täielikult puuduks. Nimelt on oluline valitsuse (Komisjon või ka Euroopa välisteenistus) osalemine ressursside võimaldamisel, koordineerimisel ja koostööl kodanikuühiskonna partneritega.²² Väärrib märkimist, et üldjuhul töötab avalik diplomaatia paremini siis, kui tegemist on demokraatliku kodanikuühiskonnaga. Totalitaarse riigikorraga ühiskonnas ei peetaks avalikkuse kaasamist piisavalt oluliseks.²³

Üheks väljakutseks avaliku diplomaatia puhul on ka see, et avalikkusele

²¹ Matwiczak 2010: *Policy Research Project Report No 170*

²² McDowell 2008: 2

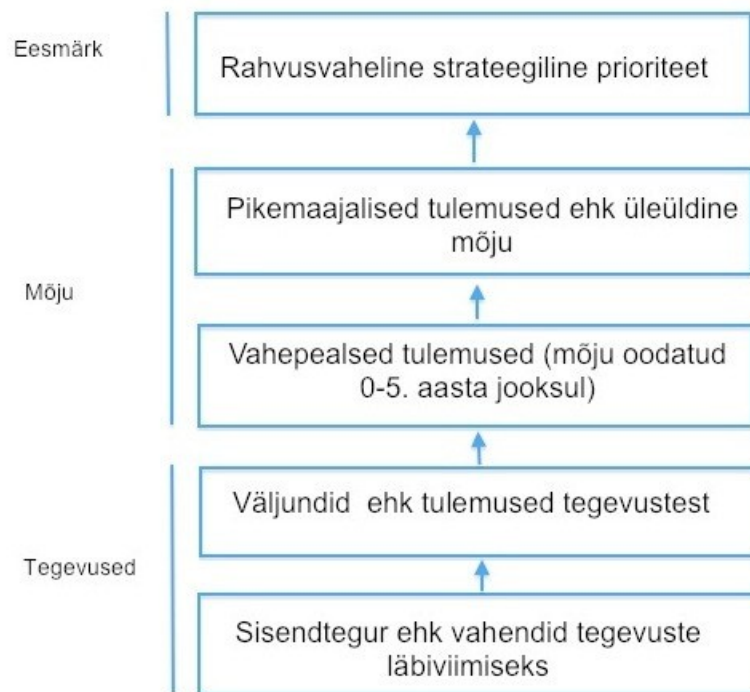
²³ *Ibid.* 3

mõeldud sõnum tuleb suunata kahele erinevale publikule: kodupublik (*domestic audience*) ehk EL puhul liikmesriikide kodanikud, kes on n-ö tundlik, ettevaatlik ja tihti mitmete eelarvamustega ning välispublik (*foreign audience*) ehk Euroopa Liidu kandidaat- ja naaberriikide diplomaadid, kolmandad riigid, kes protsessi kaugemalt jälgivad, professionaalid, mõttekojad (*think-tanks*).²⁴

Avalikul diplomaatial on olemus, et kindlate tegevuste jada avaldab mõju. Ressursse kulutatakse nendele kindlatele tegevustele, mis mõjutavad kodanikke ning muudavad avalikkuse teadlikkust antud teemast. Lõpp-tulemusel võimalikud muutused arvamustes viivad poliitmuudatusteni või uute algatusteni, mis korraldatakse valitsuste või avalik-õiguslike asutuste poolt. Formaalsemalt on protsess võimalik jagada järgnevateks osadeks:

- 1) Sisendtegurid ehk ressursid, mida on vaja välja pakutud tegevuste saavutamiseks;
- 2) Väljundid ehk oodatud tulemused välja pakutud tegevustest;
- 3) Vahepealsed tulemid ehk lühiajalised muudatused programmides, mis aitavad seatut saavutada;
- 4) Pikemaajalised tulemid ehk maksimaalsed mõjud, mis saadakse tegevuste rakendamisel;
- 5) Rahvusvahelisel tasandil olulise prioriteedi loomine vastavalt teemale (Skeem 2)

²⁴Babst; Koumoutsakos 2009: 5

Skeem 2: Avaliku diplomaatia põhimõtte skeem.²⁵

Juhul kui avaliku diplomaatia tegevused toimuksid isoleeritud keskkonnas, siis panustamise ja tulemi loogika oleks väga selge. Reaalsus on aga erinev, kuna tegevuste läbiviimine käib samal ajal kui ühiskonnas toimuvad ka muud tegevused. Näiteks valitsustegevused, teaduslikud avastused, poliitilised arengud jt.

Lisaks on avaliku diplomaatia olemuse selgitamisel oluline välja tuua kolm põhilist osa:

1. avalikkuse tajumine,
2. poliitiline element,
3. strateegiline element. Avalikkuse tajumine tähendab, et on oluline näha ja tunnustada avalikkuse ehk kodanike arvamuse olemasolu ja teadvustada, et suuremal võib vähemal

²⁵ Wilding 2007: 3

määral avalikkus ikkagi üritab avalikku diplomaatiat veel tõlgendada ja näha kui propagandat või selle osa. Kodanikele jääb alati alles n-ö. kahtlev osa, kuna avaliku diplomaatia puhul on siiski tegemist valitsus-poolse tööga (Euroopa Liidus Euroopa Komisjon). Tuleb panustada sellesse, et muuta avalik diplomaatia läbipaistvamaks, et tagada jätkuv usutavuse tõus. Poliitiline element: teadvustada, et avalik diplomaatia on üks poliitika tegemise elementidest. Avaliku diplomaatia eesmärk ei ole olla mõnes punktis täielikule õigusele orienteeritud, vaid eesmärk on teha läbipaistvaid poliitilisi otsuseid. Strateegiline element: peab teadvustama, et avalik diplomaatia sisaldab strateegilist elementi (avalikkuse veenmine läbi meeldivuse tekitamise soosingu saamisel). Tegemist ei ole aga nii strateegilise tegevusega, nagu seda oli strateegiline diplomaatia (SD) Külma sõja ajal. Strateegiliseks eesmärgiks ei ole ainult tõe välja selgitamine, vaid teatud määral organisatsiooni ühishuvide eest seismine.²⁶

Lisaks eelnimetatud elementidele on avalikul diplomaatial olemas põhimõtted, mida peaks järgima: tõe poole pürgimine, täpsus, operatiivsus, ajakohane informatsiooni ülekanne. Positiivselt mõjub avaliku diplomaatia mõju efektiivistamisele ka:

1. intensiivsus - oluline mitte ainult pidev kontakt kõrgel poliitilisel tasemel, vaid ka teistel tasemetel nagu valitsuste ametnikud, tehnilised eksperdid, parlamentaarsed kontaktid, valitsusvälised toimijad;
2. jätkusuutlikud suhted;
3. kõikehõlmavus erinevatel tasemetel (individuaalne, riiklik, regionaalne, globaalne);
4. seotus ja tugi välispoliitikaga;
5. legitiimsus;
6. dialoog ehk kahesuunalisus.²⁷

Avaliku diplomaatia olulisuse kasvu mõjutavad veel üha enam esilekerkivad uued rahvusvahelised toimijad (valitsusvälised organisatsioonid, amorfed kodanikuühiskonna grupid), mis paratamatult on endaga kaasa toonud vanade reeglite ja normide vaidlustamise või nende märkimisväärse modifitseerimise. Uued normid võivad olla vastuolus suveräänsuse printsiipidega (näiteks Euroopa Liidu

²⁶ Proedrou 2012: 728-745

²⁷ Keukeleire 2009: 148-152

laienemispoliitika, arenguabi, konfliktijärgse abi tingimuslikkus). Vanad reeglid jäävad kujundama diplomaatia laiemat raamistikku ja suveräänsusega seotud reeglid kaotavad paljudes diplomaatia valdkondades oma väärtuse. Hierarhia ja konfidentsiaalsusega seotud normide funktsionaalsus on 21. sajandi diplomaatias muutuv. Lisaks sõltub üleüldine diplomaatia tõhusus koduauditooriumi (*public opinion*) toetusest, mis on senisest enam fragmenteeritud, mobiilsem ja informeeritum. Seega redefiineeritakse uues olukorras ka diplomaatiliste esinduste funktsiooni ja olulisust: sageli vastavad väikesed, paindlikud ja kiiresti mehitatavad ametipostid paremini nüüdisaegsetele vajadustele. Samuti on vähenenud traditsioonilise diplomaatilise raporteerimise tähtsus ja suurenenud vajadus hästi fokuseeritud poliitikasoovituste järele. Kasvavad ootused ja surve esindustele majandusdiplomaatia ja konsulaartöö vallas. Esinduste võrku muudetakse pidevalt, mis tähendab osade esinduste sulgemist ja uute avamist. Euroopa Liidus on jälgitav suund vähendada liidu siseseid diplomaatilisi esindusi. Ressursside optimeerimiseks katsetatakse mitmesuguste lahendustega: administratiivsed võtmeesindused, mis vähendavad väiksemate saatkondade koormust, virtuaalsed saatkonnad (näiteks riigi *online* monitooring kombineeritud perioodiliste visiitidega).²⁸

Töötatakse välja ka mõningaid innovatsioonilisi lahendusi. Suurbritannias kasutatakse konsulaarkriiside puhul *swarming'* ut – andmebaasi akadeemilise-, äri- ja meediavaldkonna ekspertide spetsiifiliste oskuste ja võimekuste kohta. See tähendab, et on koostatud andmebaas kogu süsteemis töötavate ametnike oskustest ja võimetest ning seda andmebaasi kasutatakse toetusmeeskondade mehitamiseks ja väljasaatmiseks. See omakorda aitab säästa peakorteri ressursse ja diplomaatilist reservi. Andmebaasis olevaid inimesi hõlmatakse regulaarselt *workshopi'* de ja *online* koolitustega ning nende omandatud teadmisi on võimalik koheselt kasutada informatsiooni ja analüüsi saamiseks.²⁹

Avalik diplomaatia jõuab paremini oma eesmärgini siis, kui on olemas selge sõnum ja kõik argumendid, mis seda sõnumit toetavad, põhinevad reaalsele faktidele. Selle saavutamiseks on vaja kasutada võimalikult suurel määral kaasaegset

²⁸ Hocking; Melissen; Riordan; Sharp 2012

²⁹ Evans; Steven; Hocking 2010: 18-26

tehnoloogiat, mis tagab, et sõnum jõuab nii kaugele kui teatud olukorras vajalikuks peetakse. Seega ei saa tänapäeval ükski riik ega organisatsioon avaliku diplomaatia raames peale sundida oma tahet läbi veenmise, mis tugineb valedel faktidel. Teisisõnu, kuna saadetava sõnumi kontrollimine avalikkuse poolt on kiire info levimise tõttu piisavalt lihtne, siis ei ole võimalik oma poliititegevuse toetuseks tugineda argumentidele, mis põhinevad vääradel faktidel. Ebakorrektsel infole tuginemine vähendaks usutavust (*credibility*), mis pikemas perspektiivis mõjuks avalikule diplomaatiale negatiivselt.³⁰

2.1 Avaliku diplomaatia seos pehme võimu teooriaga

Avaliku diplomaatia paremaks mõistmiseks, on oluline välja tuua selle seos pehme võimu teooriaga. Poliitiliste suhete arendamisel eksisteerib üldjuhul mitu erineva võimu tagamise ja tegemise võimalust ning nimetame neid vastavalt pehme võim (*soft power*) ja kõva võim ehk raskejõud (*hard power*).

Pehme võimu termini on kasutusele võtnud Joseph S. Nye, kes on tunnustatud Harvardi õppejõud, kelle uurimisvaldkond suuresti hõlmabki pehme võimu teostamise uurimist. Termin pehme võim võttis Nye kasutusele 1980. aastatel ning alates sellest on arendanud mõiste edasist kasutuselevõttu maailmas. Nye kohaselt annab pehme võim riigile või organisatsioonile võime saada see, mida soovitakse ehk peetakse eesmärgipäraseks läbi meeldivuse tekitamise mitte sundimise (*coercion*).³¹

Pehme võim - kombinatsioon poliitikatest, väärtustest, poliitilistest ideedest ja kultuurist - on mõjukas instrument rahvusvaheliste suhetes. Nimetades seda "ideede sõjaks" (*war of ideas*), "südamete ja mõistuse võiduks" (*winning hearts and minds*) või "populatsiooni keskseks välisasjaks" (*population-centric foreign affairs*) on see siiski oluline, et üles ehitada vastastikust mõistmist ja pikaajalisi suhteid, mis toetavad rahvusvaheliste aktsioonide koostööd.³² Kõva võimu ehk raskejõudu saab vaadelda kui

³⁰ Babst; Koumoutsakos 2009: 7

³¹ Yun; Toth 2009

³² EU Insight 2012: *Issue No. 42*

reaalse sõjalise võimu olemasolu, näiteks militaarjõud, et toime tulla terrorismiga.³³

Pehme võim on seotud diplomaatia, kultuuri ja ajaloo ning eksisteerib selleks, et mõjutada. Rahvusvahelistes suhetes peetakse pehmet võimu riigi või poliitilise keha käitumiseks, mis mõjutab teiste suhtumist või huve kaudselt, kultuuriliste või ideoloogiliste vahenditega. Pehme võimu puhul on tegemist teooriaga, mis on muutunud poliitilise diskursuse lahutamatuks osaks. Selle teooria abil kirjeldatakse, analüüsitakse ning eristatakse omavahel erinevaid kultuure, väärtusi ja ideid. Erinevalt raskevõimust ehk kõvast võimust on pehme võimu puhul tegemist veenmiskunstiga, mis vastandub juhatamisele või käsutamisele ja ühe allutamises teisele.³⁴ Saab väita, et kahe termini – avalik diplomaatia ja pehme võim – vahel on seosed, mis tagavad nende omavahelise sidumise. Avaliku diplomaatia olemuse selgitamine pehme võimu loogika ja peamiselt tegevuste süstematiseerimise võimaluste abil võimaldab selgemat arusaama loomist. Teisisõnu on võimalik tugineda pehme võimu kategoriseerimise süsteemile – lühiajalised ehk igapäevane kommunikatsioon, strateegilised ja pika-ajalised tegevused.

2.2 Avaliku diplomaatia seos propagandaga

Avaliku diplomaatia uurimisel on relevantne selgitada ka selle seotust propaganda terminiga. On oluline tuua välja kahe kontseptsiooni erinevus. Nimelt eristab avalikku diplomaatiat propagandast see, et avaliku diplomaatia eesmärk on ka kodanike ehk avalikkuse kuulamine. Propaganda puhul on tihti tegemist vaid kindla ühesuunalise strateegiliselt määratletud tegevusega. Avalik diplomaatia ei saa suunatud tegevusega lubada läbipaistvuse ja usutavuse (*credibility*) kadumist ehk ei ole võimalik valele informatsioonile tugineda. Propaganda puhul tehakse tulemi saamiseks vaid omakasul põhinevat eesmärgipärast tööd, mis saavutatakse retoorika, kõnekunsti ja selgituste abil.³⁵ Avaliku diplomaatiaga on olukord 21. sajandil erinev ning seetõttu ei pea enam paika ka Van Dinh' i (1987) väide, et avalikku diplomaatiat saab vaadelda kui

³³ Wilson 2008: 114

³⁴ Kala 2012

³⁵ L'Etang 2009: 607-626

propagandat ja psühholoogilist sõjapidamist.³⁶

Termin "propaganda" *congregatio de propaganda de fide*, pärineb 17. sajandist, mil see tähistas paavst Gregorius XV poolt kokku pandud kardinalide komiteed, mille ülesanne oli maailmas propageerida katoliku usku.³⁷ Sellest ajast saadik on propagandat defineeritud mitmeti, tulenedes eelkõige defineerija huvidest ja tegevusvaldkonnast, kuid siiski saab sellele omistada omakasu elemendi.

Taalise arvamuse – avalik diplomaatia võrdub propaganda – saab edukalt ümber lükata toetudes sotsiaalteaduste professori Michele Acuto väitele, et selline arvamuse pärineb 1950. aastatest ning on põhjustatud Külma sõja aegsetest meeleoludest. Acuto toob välja, et suurim erinevus propaganda ning avaliku diplomaatia vahel on nende kahe üldeesmärkides. Esimest nimelt iseloomustabki pigem petlikkus ning ideede müümine, kuid avalik diplomaatia on mõeldud täiendama harjumuspäraseid diplomaatilisi tegevusi, edendama norme ning kujundama ideid. On kõige ohtlikum tõlgendada avalikku diplomaatiat läbi nn realistliku vaatepunkti, et informatsiooni leviku eesmärk on kujundada avalikkusele teatav pilt, et suurendada poolehoidu ning kasutada oma mainet jõu tugevdamise eesmärgil.³⁸ Seega, kuna kaasaegne ühiskond on läbi erinevate infoallikate loomise muutnud tavakodanikele ligipääsu andmetele küllaltki lihtsaks, siis ei ole kerge teatava pildi kujundamine, vaid pigem saab eesmärgipärasemaks läbipaistvuse ja usutavuse loomine.

Propaganda on kui ühesuunaline tee (säilib ühepoolne võim), kuid avalik diplomaatia on kaesuunaline (tõhusus tagatakse läbi koostöö ja läbipaistvuse loomise) ning selle tõttu on avalik arvamuse üheks määravaks teguriks üldise välispoliitika kujundamisel.³⁹

Avaliku diplomaatia kaesuunalisus hõlmab endast nii kuulamist kui ka rääkimist (kuid mitte otsest delegerimist). Selle tõttu ei tohiks olla oluline mitte ainult kajastamine, vaid ka kogemuste vahetamine ja läbipaistvuse võimaldamine, et tagada suurem edu pikemas perspektiivis. Teisisõnu ka jätkuv globalism soodustab avaliku

³⁶ Yun; Toth: 2009

³⁷ Fellows 1959: 182-189

³⁸ Acuto 2010

³⁹ Yun; Toth 2009

diplomaatia kahesuunalisust.⁴⁰

2.3 Euroopa Liidu avalik diplomaatia

Avalik diplomaatia kui pehme võim mängib olulist rolli Euroopa Liidu välissuhtluses ja on integreeritud Euroopa Liidu poliitilise kursiga nii liidu siseselt kui ka kolmandates riikides.⁴¹

Euroopa Liit kasutab avalikku diplomaatiat selleks, et arendada oma poliitilist ja majanduslikku integratsiooni. Samuti Ameerika Ühendriikide ja Euroopa Liidu koostöös toetatakse enim pehmele võimule.⁴²

Euroopa Liidu avaliku diplomaatia kui pehme võimu tugevuse kohta on olemas hea näide. Peale Teist maailmasõda pandi alus Euroopa Sõe- ja Terasühendusele. Riigid näitasid kõva võimu perioodil seda, kuidas pehme võimu tegevustega on võimalik panna alus ühendusele, mis eeldab koostööd. Taoline otsusekindlus ja sõjavastane mõtteviis on fundamentaalne osa Euroopa poliitilisest kultuurist.⁴³

Üldjuhul omab Euroopa Liit ise oma olemuselt märkimisväärselt suures koguses pehmet võimu, kuna esindab multilateraalset organisatsiooni, millel on jagatud väärtused ja põhimõtted.

Euroopa riigid jätkavad püüdeid, et tagada majanduslik heaolu, poliitiline ühtsus ja rahu läbi multilateraalsuse, mis omakorda tõstab liidu poliitikate usutavust ning läbipaistvust ning kujundab pildi kui kaasaegsest keskkonnast, kus valitseb sotsiaalne demokraatia ning on majanduslik õitseng. Lisaks sellele on Euroopa Liit suutnud mitmeid riike liidust väljaspool veenda uute poliitiliste, majanduslike ja seaduslike reformide läbiviimise vajalikkusest, et oleks võimalik osa saada Euroopa projektist. Seega, nagu ütleb J. S. Nye, siis pehme võimu (*soft power*) kui avaliku diplomaatia tähtsus tuleb Euroopa Liidus esile läbi selle, et mitte ainult üksikud kodanikud ei taha liituda, vaid mitmed riigid korraga.

⁴⁰McDowell 2008: 5

⁴¹EU Insight 2012: *Issue No. 42*

⁴²Babst; Papathanassiou 2009: 5-6

⁴³Cross 2010: 15-16

Euroopa Liit on mõjutanud positiivselt mitte ainult kandidaatriike, kus on vajalik suurem turvalisuse taseme tõus ja majandusliku järje parandamine, vaid mõju on olnud tugev ka globaalses kontekstis. Läbi demokraatlike väärtuste ja inimõiguste edendamise, keskkonnaprobleemide lahendamise, organiseeritud kuritegevuse, korrupsiooni ja vaesuse väljajuurimise või vähendamise. Üheksa Ameerika kodanikku kümnest usub, et Euroopa Liit on võimeline lahendama maailma probleeme läbi diplomaatia, kaubanduse ja arenguabi ning siinkohal olenemata sellest, et militaarsel (raskevõimu) tasandil ei olda nii võimas kui seda on Ameerika.⁴⁴

Läbi oma pehme võimu teostamise ning erinevate jätkuvate programmide läbiviimise ja partnerlussuhete hoidmise Euroopa Liit genereerib ja kasvatab üha tugevamat avalikku diplomaatiat. Seni on Euroopa Komisjon olnud eriti edukas naaber- ja kandidaatriikide kaasamisega mitmetesse tegevustesse, kuid mitte veel piisavalt pühendunud, et välja arendada laiaulatuslik ja ühtne kommunikatsioonistrateegia kolmandate riikidega. Erinevad meetmed ja programmid on pooleli, kuid siiski vähene koordineerimine, rahastamine ja poliitiline tahe takistavad kogu Euroopa Liidu potentsiaali realiseerimist. Kui kõik peadirektoraadid ja delegatsioonid oleksid veel paremini koordineeritud ning üldisest kommunikatsioonist saadud kogemused nii liidu siseselt kui naaberriikidega pandaks otsesesse kasutusse, siis Euroopa Liit tervikuna võiks kujuneda veel tugevamaks projektiks, millel on selgem identiteet.⁴⁵ See oleks kasulik mitte ainult liidu institutsioonidele või konkreetsetele poliitikavaldkondadele (nt laienemine), vaid ka kõikidele liikmesriikidele.

Üldjuhul on liit pühendunud välispoliitiliste eesmärkide saavutamisel avaliku diplomaatia teostamisele ning seda läbi avalikkuse kaasamise, informeerimise ja mõju ülesehitamise (*building influence*). Euroopa Komisjoni esindajad parandavad liikmesriikides kodanike teadlikkust ja arusaami Euroopa Liidust läbi kodanike arvamuste ja toetuse monitooringute tegemise ning lisaks korraldatakse informeeritud avalikke debatte, et muuta liidu tegevused läbipaistvamateks. Euroopa Liidu avalik diplomaatia hõlmab üha enam mitmesuguseid programme, kus tehakse koostööd nii

⁴⁴ Nye 2004: 8-10

⁴⁵ Kirova 2013

individuaalsel tasemel kui ka suuremate gruppide ja võrgustikega.⁴⁶

Üks raskeid väljakutseid on Euroopa Liidule see, et avaliku diplomaatia tegemisel on oluline kaitsta nii rahvuslikke huve kui ka liidu huve tervikuna. Selle tõttu tuleb arendada ühiseid poliitsuundasi ja leida ühine keel.⁴⁷ Seega, tõhususe tagamiseks on oluline, et avaliku diplomaatia teostajad kasutaksid kõiki suhtlusvahendeid – näost-näku arutelud lõpetades sotsiaalmeedias osalemisega.

Oma liidu sisese kommunikatsioonistrateegiaga üritab liit kodanikke lähemalt kaasata poliitilisse ellu, et oleks sealhulgas võimalik luua ühtse identiteedi tunnetus. Laienemise valdkonnaga seotud kommunikatsioonistrateegia on suunatud nii, et selgitatakse kandidaatriikidele eesmärke ja kohustusi ning tuuakse välja laienemise kasulikkus. Lisaks tehakse tööd läbi Euroopa Naabruspoliitika ehk sellel tasemel, mis puudutab kolmandaid riike (liidu otseseid naabreid). Seega autor järeldab, et läbi oma mitmete delegatsioonide võrgustike teeb Euroopa Liit tööd rahvusvahelisel tasandil. Ametlikult ei ole aga kõikidele Euroopa Liidu tegemistele omistatud avaliku diplomaatia terminit, vaid pigem viidatakse neile tihti kui informatsiooni ja kommunikatsiooni kampaaniatele.⁴⁸ Autor järeldab, et erinevate tegevuste mitte tähistamine avaliku diplomaatia terminiga (näiteks erinevalt Ameerika Ühendriikidest) tekitab info kategoriseerimisel raskusi.

Veel 2005. aasta alguses oli Euroopa Liidu avaliku diplomaatia fookus rohkem suunatud teemal "mis meie ütleme," mitte "mis nemad kuulevad" ning tuginedes Lynch'i väitele, siis oli liidul üldjuhul avaliku diplomaatia puhul "faktide ja numbrite" lähenemine. Sellise lähenemisega saavutatakse aga vähe pikaajaliste suhete ülesehitamisel.⁴⁹ Teisisõnu väidab Lynch, et Euroopa Liidu avaliku diplomaatia puhul oli sel ajal tegemist pigem ühesuunalise kui kahesuunalise teega. 2005. aasta teises pooles jõuti järeldustele, et on õige aeg muudatusteks ning eesmärgipärane on ette võtta kahesuunaline tee. Seega, Euroopa poliitika keskuse töödokumendis nr 21 järeldati, et liit peab:

⁴⁶ EU Insight 2012: *Issue No. 42*

⁴⁷ Babst; Afeuntoli 2009: 11

⁴⁸ Kirova 2013

⁴⁹ Lynch 2005: 26, 31

- 1) panustama jätkuvalt integratsiooni – iga poliitikavaldkond tuleb paremini siduda Euroopa Liidu huvide ja väärtustega;
- 2) ehitama jätkusuutlikke suhteid läbi avaliku diplomaatia, panustades just haridus- ja vahetusprogrammidesse;
- 3) teadma sihtgrupe, et oleks võimalik paremini mõõta avaliku diplomaatia tegevuste efektiivsust ja mõju;
- 4) koordineerima ehk looma horisontaalse strateegia ja institutsionaalse mehhanismi, mis on pühendunud liidu tegevuste erinevate tegevussuundade integratsioonile.

Lisaks eelmainitule on oluline luua ka ühtne Euroopa Liidu avaliku diplomaatia strateegia, sõnum ja avaliku diplomaatia agentuur.⁵⁰

Euroopa Liidus on avalik diplomaatia saanud vähe tähelepanu nii akadeemilises kui ka praktilises käsitluses. Euroopa Liidu avaliku diplomaatia puhul on veebiportaalid ning teabe- ja infokeskused ühed peamised väljakujunenud informatsiooni allikad. Lisaks veel publikatsioonide ja brošüüride väljaandmine liikmesriikide keeltes, reklaamindus kohalikes ajakirjades ja ajalehtedes, kultuuriliste ja muude liidu temaatikaga seotud ürituste korraldamine (tihti kindla strateegilise suunaga).⁵¹ Näidetena saab siinkohal tuua portaali *EURONEWS*, kus uudiseid edastatakse üheksas erinevas keeles ja ka ametlikud kontod suhtlusportaalides *Facebook* ja *Twitter* ning lisaks ka *Youtube* keskkonnas Euroopa Komisjoni initsiatiivil loodud kanal *EUTube*, mille eesmärgiks on töötada suunal, mis muudaks liidu oma igapäevastes tegemistes üha läbipaistvamaks.⁵² Seega järeldeb autor, et Euroopa Liit kasutab avaliku diplomaatia mõju suurendamisel mitmeid erinevaid kaasaegseid informatsiooni levitamise vahendeid. Samas on oluline märkida, et avalik diplomaatia peab jooksuma paralleelselt ka tegelike poliitikatega (*policies*) ning peegeldama tegelikke väärtusi, et olla veenev eesmärkide saavutamisel.⁵³ Hetkel on aga laienemispoliitikas väsimus ehk *fatigue*, mis võib olla mõjutatud näiteks kestvast finantskriisist. Enamik poliitilisi ponnistusi läheb

⁵⁰ Lynch 2005: 31

⁵¹ Szondi 2010

⁵² Cross 2010: 18

⁵³ Nye 2004: 8-10

finantskriisi lahendamiseks ja poliitikate ümberkujundamiseks.⁵⁴ Ilmneb, et antud olukorras selguse loomiseks ja lahenduse leidmiseks on eesmärgipärane luua konkreetne üksus.

2.3.1 Euroopa välisteenistus

Enne Lissaboni lepingut oli Euroopa Liidus avaliku diplomaatia tegemiste eest üldiselt vastutav Euroopa Komisjon. Teised liidu institutsioonid on küll algatanud avaliku diplomaatia programme, kuid reaalne täidesaatev võim oli siiski Komisjonil.

Lissaboni lepingu jõustumisega toodi aga sisse muutus ehk Euroopa välisteenistuse (EEAS – *European External Action Service*) loomine, mille tõttu avaliku diplomaatia pädevus ei kuulu ainult Komisjoni erinevate üksuste alla, vaid hõlmatakse Komisjoni, Nõukogu kui ka liikmesriikide diplomaate. Kujuneb välja üks suurim välisteenistusega tegelevaid üksusi terves maailmas.⁵⁵ Autor järeldab, et kuigi EEAS-il on avaliku diplomaatia osas suur roll, siis laienemispoliitikaga seotu on suures osas endiselt Komisjoni pädevuses.

Euroopa välisteenistuse loomine on üks olulisemaid verstaposte Euroopa Liidu diplomaatia arengusse panustamisel peale Lissaboni lepingu jõustumist. Antud institutsioon loodi eesmärgiga tasakaalustada Euroopa Liidu diplomaatilist välja ja välissuhete fragmenteeritust. Üksuse täpsem mõju selgub aga pikemaajalisemalt.⁵⁶

On ilme, et edasine töö laienemise valdkonnas (kaasa arvatud välisesindustes) toimub põimunult nii traditsioonilise diplomaatia kui ka avaliku diplomaatia tasemel. EEAS-i loomine aitab kaasa liidu avaliku diplomaatia arengule, aidates kujundada ühtsemat sõnumit, mis muutub selgemaks ja läbipaistvamaks ning võib tagada pikemas perspektiivis tugevama võimu.

Eelnevalt mainitud Lissaboni leping, mis jõustus 1. detsembril 2009, tõstab üha enam Euroopa Liidu avaliku diplomaatia osakaalu tähtsust just EEAS-i loomise näol, mille eesmärk on olla integreeritud liidu diplomaatiline korpus ning ühendada diplomaatilisi instrumente nagu avaliku diplomaatia programmid, majanduslikud ja

⁵⁴ Arutelu 2013

⁵⁵ Cross 2010: 20

⁵⁶ Duke 2009: 212-214

poliitilised meetmed, arengu ja kriisiga toimetuleku töövahendid, mis toetavad ühtse strateegia väljakujunemist efektiivse diplomaatia tegemisel.⁵⁷ Lisaks toetab Euroopa välisteenistus kui liidu diplomaatiline korpus Euroopa Liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrget esindajat Catherine Ashtonit ühise välis- ja julgeolekupoliitika juhtimises. Välisteenistusel on kõikjal maailmas delegatsioonid, mis töötavad Euroopa kodanike nimel ning esindavad liitu kui tervikut.

Avaliku diplomaatia arengu mõistmisel on oluline ära tuua ajaline Euroopa välisteenistuse loomine:

- November 2009 – Euroopa Liidu juhid valivad C. Ashtonit (Ühendkuningriik) tulevaseks liidu kõrgeks esindajaks (ametikoht, mis loodi Lissaboni lepinguga). Ametissenimetamise kiidab suure häälteenamusega heaks ka Euroopa Parlament.
- Detsember 2009 – Jõustub Lissaboni leping
- Juuli 2010 – 26. juulil 2010 luuakse nõukogu otsusega EEAS. Otsuse aluseks on kõrge esindaja ettepanek, mille Euroopa Parlament kiitis heaks 8. juulil 2010.
- Detsember 2010 – EEAS-i kõrgema juhtkonna ametissenimetamine ja töötajate üleviimine teistest Euroopa Liidu asutustest
- Jaanuar 2011 – EEAS alustab ametlikult tööd.⁵⁸

Kuna Euroopa välisteenistuse loomine ühendab ametnikud Komisjonist, Nõukogu peasekretariaadist (*Council General Secretariat*) ja diplomaadid liikmesriikidest, siis sellega luuakse võimalus ühtse autentse avaliku diplomaatia arenguks. Hetkel on olemas erinevad üksused, mis tegelevad avaliku diplomaatiaga eraldi, kuid tulevikusuund on ikkagi seatud selle poole, et EEAS-st saaks nn nurgakivi liidu avalikule diplomaatiale tervikuna. Oluline on asjaolu, et laienemine on hetkel endiselt Komisjoni pädevuses. Nimelt on EEAS-i puhul tegemist institutsiooniga, mis on asetatud Välispoliitika vahendite üksuse ehk FPI (*Foreign Policy Instruments*) alla. FPI on Euroopa Komisjoni üksus ja allub seega otseselt Kõrgele esindajale ehk C. Ashtonile. Selline asetused võib olla küsitav, kuna võib osutada Komisjoni liigsele võimule EEAS-i üle ehk rahaliste vahendite osas ollakse mõjutatud Komisjonist.⁵⁹

⁵⁷ Cross 2010: 4

⁵⁸ Euroopa välisteenistus – EEAS

⁵⁹ Arutelu 2013

Teisest küljest analüüsides ei saa taoline Euroopa Komisjoni nn võim EEAS-i üle olla liigselt negatiivne, kuna Komisjoni puhul on tegemist välja kujunenud Euroopa Liidu institutsiooniga, mis tagab ka korrektse välistegevuse (k.a laienemise) toimimise.

Lissaboni lepingu üks eesmärke oli muuta liit rohkem läbipaistvaks, selgeks ja parandada liidu võimelisust globaalses kontekstis. Seega ka EEAS-i kui Euroopa Liidu diplomaatilise teenistuse loomine välissuhete alal võib nende tulemuste saavutamisele kaasa aidata. EEAS-i arendamine on käinud läbi selle, et eelarve mõjutamisel (aastani 2013) jäädi neutraalseks, kuid reaalsus on midagi erinevat. Nimelt, ressursipuudus EEAS-i kui institutsiooni ülesehitamisel mõjutab avaliku diplomaatia arengut. On oluline rõhutada, et Euroopa Liidu avalik diplomaatia on töös olev protsess (*work-in-progress*), mille tõttu täielikul määral avaliku diplomaatia mõju määramine ja hindamine võib olla raskendatud.⁶⁰ See aga omakorda muudab üha olulisemaks sellesse valdkonda panustamise eelkõige ka akadeemilisel tasemel.

Eelnevalt on mainitud, et Euroopa Liidul on probleem selles osas, et laienemise valdkonnas puudub seni ühtse hääle ehk sõnumi olemasolu. Oluline on nii paremate ressursside rakendamine, mehhanismide koordineerimine või strateegiline planeerimine kui ka pikemas perspektiivis suurema sidususe loomine erinevate poliitvaldkondade vahel. See tagab ühtsema sõnumi loomise lauaülemate ning liidu esindajate poolt ka välisriikides. Ühtse sõnumi loomisele mõjub üldjuhul negatiivselt Euroopa Liidu suurus ja mitmekülgsus. Võib arvata, et mida suurem liit, seda parem avaliku diplomaatia ühtse sõnumi väljatöötamine, kuna on suur inim- ja finantsressursside kasutamise võimalus. Tegelikkus on aga erinev. Nimelt, tuginedes McDowell'i väitele, siis väikeriikidel on avaliku diplomaatia sõnumi loomisel eelis, kuna sõnumit suudetakse paremini kontrollida.⁶¹ Seega saab väita, et Euroopa Liidu mitmekülgsus on suurimaks nõrkuseks ja selle tõttu ka väljakutseks avaliku diplomaatia raames ühtse sõnumi väljatöötamisel. Taolist eelmainitud nõrkust peaks aga suutma teatud aja möödudes parandada EEAS.⁶²

EEAS-i loomine näitab, et Euroopa Liidu avaliku diplomaatia organisatsiooniline võrgustik on hästi kohanduv hetke diplomaatilise koostöö mudeliga

⁶⁰ Cross 2010: 2

⁶¹ McDowall 2008: 6

⁶² Cross 2010: 4

ning liigutakse üha enam selle poole, et saavutada liidu poolt seatud strateegilisi eesmärke. Seega suudetakse olla üha tõhusam, kuna üldjuhul peaks edastatav sõnum muutuma ühehäälsmaks.⁶³

Saab väita, et kuna Euroopa Liidul on puudus kõva jõu allikatest, seda nii materiaalses kui ka poliitilises mõttes, siis on oluline, et avalik diplomaatia kui pehme võimu tööriist saaks oma valdkonnas spetsiifilist tähelepanu. Loodud EEAS peabki panustama ühtse avaliku diplomaatia tekkele hoolimata sellest, et EEAS-i töö on tugevalt seotud Komisjoniga, mille tõttu horisontaalse sidususe loomine võib olla raskem. Horisontaalset sidusust soodustavad aga delegatsioonide ja asutuste olemasolu, mis ka välisavalikkuse silmis muudab Euroopa Liidu tegevused läbipaistvamaks.⁶⁴ Reaalne EEAS-i täielik mõju avalikule diplomaatiale selgub lähitulevikus, kui on rakendatud piisavalt võimalikke mõju mõõtmise mehhanisme.

2.4 Euroopa Liidu avaliku diplomaatia klassifitseerimine

Paremate järelduste tegemiseks Euroopa Liidu avaliku diplomaatia mõju hindamise võimaluste suhtes on oluline kasutada süstematiseerimist. Pikemas perspektiivis avalik diplomaatia saavutab erinevaid välispoliitilisi eesmärke läbi pehme võimu teostamise. Üleüldine Euroopa Liidu laienemine (kuuest kuni 28 liikmesriigini) on saatnud selge pildi, et liit on arvestav, aus ja demokraatlik. Euroopa Liit on maailmas kiiremini kasvav demokraatlik organisatsioon (*body*) ning liikmesriigiks saamise võimaluse pakkumine näitab tugevat pehme võimu olemasolu.⁶⁵ Eelmainitust järeldades on seega oluline tugineda pehmest võimust tulenevatele klassifitseerimise võimalustele. Seega, parema ülevaate andmiseks avaliku diplomaatia mõju hindamisel on oluline sisse tuua J. S. Nye poolt väljatöötatud kolmedimensiooniline klassifitseerimine.

Lähtudes, et avalik diplomaatia on pehme võimu osa, siis antud uurimise raames on sobilik teha kolm ajalise olulisusega dimensiooni kategoriseerimist:

1) lühiajaline dimensioon (igapäevane kommunikatsioon),

⁶³ Rasmussen 2010: 263-287

⁶⁴ Rasmussen 2012

⁶⁵ Cross 2010: 16

- 2) strateegiline dimensioon (mõned kuud kuni aastad),
- 3) pikemaajalisem dimensioon (jätkusuutlike suhete ehitamise süsteem ehk mitmed aastad).

Esimene dimensioon hõlmab sise- ja välispoliitika otsuste seletamist. Modernse demokraatia ühiskondades peale otsuste tegemist valitsuste (organisatsioonide) poolt kulutavad ametkonnad palju tähelepanu sellele, et kuidas ja mida avalikustada meediale. Taoline olemus näitab, et selle dimensiooni puhul omab suurt rolli ehk tähtsust valitsuse võim (Euroopa Liidus Euroopa Komisjon). Üldjuhul keskendutakse toimingute tegemisel rohkem sisemeediale ning vähem tähelepanu saab välismeedia.

Igapäevane kommunikatsioon liidu laienemise küsimustes toimub peamiselt läbi kindlate meedia- ja veebikanalite. Kõik liidu institutsioonid omavad ametlikke veebilehti, millede vahendusel on avalikkusel igapäevalt võimalik saada informatsiooni konkreetse valdkonna kohta. Üha enam võetakse kasutusele erinevaid informatsiooni levitamise vahendeid, nagu näiteks kontode avamine suhtluskeskkondades. Samal ajal, kui ilmuvad Komisjoni, Euroopa välisteenistuse, Euroopa Parlamendi ja teiste institutsioonide kodulehtedel reaajas info ülekanded, siis toimub see ka suhtluskanalites. Viie päeva jooksul tehtud monitooring *EU Enlargement* kontole näitas, et iga päev lisandub juurde vahemikus 25-30 järgijat. Suhtlusportaalide kontodega võimaldatakse otsest kahe-suunalise kommunikatsiooni arengut, mis on avaliku diplomaatia seisukohast oluline. Erinevate otsuste edastamine sotsiaalmeediale üldjuhul kätkeb endas ka teatud strateegilist läbimõtlemist ja suunitlust. Selle tõttu omavad ka liidu institutsioonid selles dimensiooni tegevuste üle määravat mõjuvõimu. Avalik kommunikatsioon on rohkem liidu sisese suunaga. Mobiilirakenduste loomistega on informatsiooni levitamisel võetud suund laiemale publikule ehk liikmesriikidest väljaspool elavatele kodanikele.

Teine dimensioon ehk strateegiline kommunikatsioon on üles seatud lihtsatele teemadele sarnaselt sellele, mis toimub poliitkampaniate reklaamimisel. Kampaniad on planeeritud läbi teatud sümbolsete ürituste, mis aastate jooksul on sarnase ja keskse teemaga – poliitsuunitlusega kampaniad. Eesmärgiks on seatud mõne poliitvaldkonna arendamine (näiteks Euroopa Liidu laienemise valdkonnas tehakse seda laienemis- ja ka

kommunikatsioonistrateegiate abil). Koostöö sellel tasandil toimub valitsuse (üldjuhul Euroopa Komisjoni) ja valitsusväliste (*non-governmental*) organisatsioonide vahel teatud ajalise intervalliga. Iga aasta sügisel esitab Euroopa Komisjon laienemisstrateegia ning iga võimaliku kandidaatriigi või kindla kandidaatriigi kohta eduraporti. Peale selle peetakse strateegilisteks alajaotuse alla käivateks tegevusteks institutsioonide uudisveebiportaale, sõnavõtte, veebiraamatukogusid, multimeediat ning professionaalide ja ekspertide töölahetusi. Selle dimensiooni tegevuste üle säilib teatud strateegiline suunitlus, kuid Euroopa Liidu institutsioonid ei oma nende üle nii tugevat jõudu. Tihti on selle dimensiooni tegevuste planeerimine lihtsam kui reaalne teostus. Tuleb jälgida, et terve organisatsioon või riik liigub n-ö. ühel joonel. Näitena saab tuua, et üldiselt oli Suurbritanniat alati näidatud kui lojaalset Euroopa Liidu liiget, kuid selline kujund sai tagasilöögi 2003. aastal, kui Suurbritannia läi lahku Prantsusmaast ja Saksamaast, asudes toetama Ameerika Ühendriike Iraagi sõjas. Seega, avalikkuse ehk tavakodanike silmis jäi Suurbritanniast mulje kui Ameerika Ühendriikide käsilasest.⁶⁶ See omakorda suuremas plaanis ei mõju hästi ka Euroopa Liidu üldisele kuvandile.

Kolmas avaliku diplomaatia dimensioon hõlmab kestvate suhete loomist läbi võtmeisikute, kelle töö hõlmab seminare, treeninguid, vahetusi, konverentse ja nende ligipääsu meediakanalitele. Selle dimensiooni mõju mõõtmine on tavaliselt kõige keerulisem tingituna pikaajalisest toimingust. Hinnatavuse muudab keeruliseks ka asjaolu, et esiti kanduvad sellesse dimensiooni üle lühiajalise dimensiooni tegevused, mis on nn veebiarhiividest kättesaadavad. Lisaks kanduvad käesolevasse dimensiooni ka strateegilise dimensiooni laienemisstrateegiad ja eduraportid. Nimelt, kuigi laienemisstrateegiate puhul on kindlaks määratud aastane kestvusperiood, on nende puhul siiski tegemist läbi aastate jätkuva tegevusega, millega panustatakse liidu usutavuse (*credibility*) ja ka läbipaistvuse tõusule. Euroopa Liidu institutsioonide poolne võim selle dimensiooni tegevuste üle on väiksema osakaaluga, kuna tegevused kätkevad pikaajaliselt ning lisandub muid mõjufaktoreid, millede otsest seost tegevusele on algstaadiumis raske määata.

Kõik eelmainitud avaliku diplomaatia dimensioonid omavad aga olulist rolli, et

⁶⁶ Nye 2004: 8-10

oleks võimalik luua atraktiivne pilt riigist või organisatsioonist, mis saaks parandada oma väljavaateid omandamaks soovitud tulemusi.⁶⁷

On selge, et Euroopa Liidu avaliku diplomaatia amplituud on väga suuremahuline. Euroopa Komisjoni andmetel on liidu avaliku diplomaatia ja pressieelarve 12 miljonit eurot.⁶⁸ Seal hulgas viiakse läbi avaliku diplomaatia tegevusi, toetatakse Euroopa välisestuse tegevust ja liidu delegatsioonide suhtlust Euroopa Liidu välispoliitika teemadel. Eelarve hõlmab ka diplomaatide teavitustegevusi delegatsioonides, mida on arvuliselt maailmas üle 134.⁶⁹

Täielikku avaliku diplomaatia tegevuste nimistut aga veel koostatud ei ole ning peamiste tegevuste väljatoomisel on eesmärgipärane tugineda oma ala ekspertidelt saadud informatsioonile ning ametlikele allikatele. Ekspertid väidavad, et avaliku diplomaatia tegevuste nimistu täpsem ja konkreetsem ära toomine ning väljatöötamine oleks oluline.⁷⁰ Seega, parema selguse loomiseks lähtub autor andmetest, mis on saadud Euroopa välisestuse ja Komisjoni veebiportaalidest ning M. Kenna briifingu dokumendist. Selle informatsiooni tulemusel saab koostada Euroopa Liidu avaliku diplomaatia tegevuste nimistu, mis olemuselt ei ole ammendav. Tegevuste nimistut on uurimise autoril võimalik klassifitseerida J. Nye poolt välja töötatud pehme võimu dimensioonidesse:

- Euroopa Liidu delegatsioonid ja austused üle maailma (arvuliselt 140), kõigil ei ole toimivaid veebilehti (olemasolevate veebikontodega delegatsioonide nimistu toodud lisa 2 alapunktis)⁷¹, (kategoriseeritus nii lühi- kui pikaajalisse dimensiooni);
- Laienemisstrateegiad (iga aasta, strateegilised);
- Riikide eduraportid (iga aasta, strateegilised);
- EDP iga-aastased programmid (iga aasta, strateegilised):
 - "Lääne Balkan" (2001-2002);
 - "Laienemine" (2002-2003);

⁶⁷ *Ibid.*

⁶⁸ Euroopa Komisjon

⁶⁹ *Ibid.*

⁷⁰ Lisa 1 ja 4; küsimus 3

⁷¹ Lisa 2

- "Laiem Euroopa – Euroopa Naabruspoliitika" (2003-2004);
 - "Euroopa Julgeoleku Strateegia" (2004-2005);
 - "EU - Transsatlandilised suhted" (2005-2006);
 - "EL suhted Hiina ja Indiaga" (2006-2007);
 - "Rahvastiku ränne, areng ja turvalisus Aafrikas: väljakutsed ja vastutused Euroopa Liidu poolt" (2007-2008);
 - "Naabruspoliitika ja energia väljakutsed: kaks olulist teemat Euroopa Liidu jaoks" (2008-2009);
 - "EU - Transatlantilised suhted" (2009-2010);
 - " Uus süstemaatiline väljakutse Euroopa Liidu jaoks: välistegevuse sidusus" (2010- 2011);
 - " Euroopa ja tema naabrid" (2011-2012)
 - " Euroopa Liit ja Strateegilised Partnerlussuhted" (2012-2013);⁷²
- Ametlikud laienemisega seotud veebiportaalid (nt EEAS, EU Enlargement jt; lühiajalised, kuid veebiarhiveerimise tulemusel kanduvad üle ka pikaajalisteks).
 - Kontod suhtlus- ja veebiportaalides: *Facebook, Twitter, Flicker, SINA WEIBO, TENCENT WEIBO, Vimeo, Youtube, VK.COM*. (loodud peale 2004. aasta laienemisringi; olemuselt lühiajalised, kuid kanduvad ka pikaajalisse dimensiooni).⁷³
 - Sõnavõtud (lühiajalised, arhiveerimine tagab pikaajalisse dimensiooni kandumise).
 - Multimeedia: (fotogalerii, videod, interaktiivsed funktsioonid, publikatsioonid), (strateegilise suunitlusega ning olemuselt nii lühi- kui pikaajalised).
 - Uudisveebiportaalid: *Council TV Newsroom, EuroparlTV, Europe by Satellite (EbS)*, (lühiajalised ning kanduvad pikaajalisse dimensiooni).
 - Rakendused mobiiltelefonidele (loodud peale 2007. aasta laienemisringi ning dimensioonilise paigutuse olemuselt lühiajalised).
 - Veebiraamatukogud (*online library*, nt *EU BookShop*. Olemas ka aastal 2000, kuid järjepidevalt täienemas. EEAS-i portaalis kajastuvad publikatsioonid aastatel 2004-2013. Kuuluvad pikaajalisse dimensiooni jaotisesse).

⁷² Euroopa välisteenistus; EDP

⁷³ Euroopa välisteenistus; Euroopa Komisjon; Kenna 2011: 2

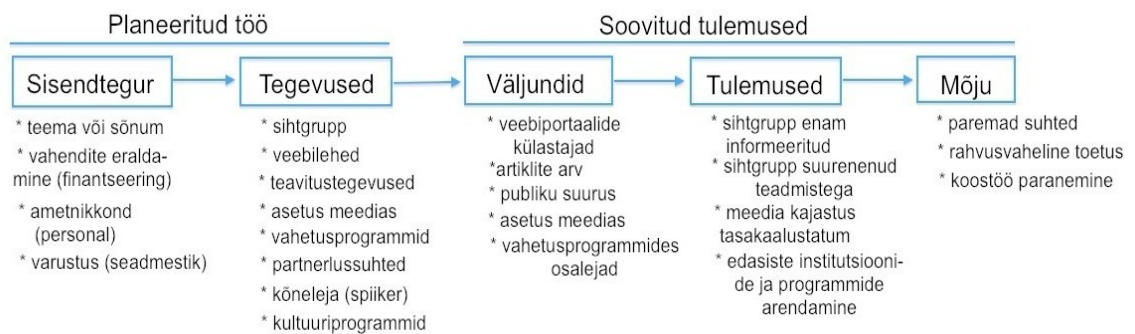
- Teabe- ja infokeskused (kodanike vahetu suhtlemisega omavad tegevused lühiajalist dimensiooni, kuid kuna üldjuhul Euroopa Komisjon kinnitab tegevusplaanid viie-aastase intervalliga, siis tegemist üldplaanis pikaajalise dimensiooni tegevustega).⁷⁴
- Ekspert- ja töölahetused (oma ala ekspertide ning professionaalide kokkusaamised, kestvus lühiajaline).
- Tudengite vahetusprogrammid (kestvus üldjuhul kuni aasta ning olemuselt strateegilised, nt *Erasmus Pluss*).

Koostatud ülevaatele ning analüüsitud teoreetilisele materjalile tuginedes saab järeldada, et avalik diplomaatia on oma olemuselt suuremahuline ning selle tõttu on ka selle mõju hindamine mitmetahuline. Selleks, et mõju määratlemine oleks võimalikult tulemuslik on oluline kasutada mehhanismi, mis hõlmaks eelmainitud aspekte.

⁷⁴ Lisa 1 ja 5; küsimus 3; 4

3. Avaliku diplomaatia tuginemine loogilisele mudelile

On oluline täheldada, et avaliku diplomaatia mõju uurimisel on tendents liikumas loogilise mudeli kasutamise suunas, tingituna selle suuremahulisusest ja kõikehõlmavusest (Skeem 3). Loogilisel mudelil on määratletud kindlad sisend- ja väljundtegurid – planeeritud töö ja soovitud tulemused. Alternatiivsed mõju uuringud antud valdkonnas ei hõlma kõiki avaliku diplomaatia aspekte, vaid suund on konkreetsete määratletud programmide mõju hindamisel – mis oma olemuselt on pigem strateegilised ja lühiajalised (laienemisstrateegiad, eduraportid jt).

Skeem 3: Avaliku diplomaatia loogiline mudel.⁷⁵

Loogilise mudeli kasutamisele saab esitada nii poolt kui ka vastuargumente. Pooltargumenti loogilise mudeli kasutamisele annab asjaolu, et mudeli kasutamist pooldab Ameerika Ühendriikide avaliku diplomaatia nõuande komisjoni endine direktor M. Armstrong, kes on üks juhtivaid avaliku diplomaatia hindamise võimaluste

⁷⁵ Wilding 2007: 6

väljatöötajaid Ameerika Ühendriikides.⁷⁶ Samuti pooldab loogilise mudeli kasutamist uuringutes Ameerika Ühendriikides loodud *Department of State Evaluation and Measurement Unit* (DSEM), mille eesmärk on uurida USA avaliku diplomaatia mõju. DSEM-ile on lisaks veel seatud ülesandeks erinevate süsteemide loomine, mis aitaks tulevikus veel paremini avaliku diplomaatia tegevuste mõju hinnata.⁷⁷

Tasub märkimist, et Euroopa Liidus sarnast eelmainitud avaliku diplomaatia mõõtmisüsteemide väljatöötamisega tegelevat üksust veel loodud ei ole. Loodud on Euroopa välisteenistus, mille eesmärgiks on liidu avaliku diplomaatiaga tegelemine laienemise valdkonnas, kuid seda esialgu pigem selles suunas, et konstrueerida üldine Euroopa Liidu avaliku diplomaatia sõnum.

Loogilise mudeli kasutamisele lisab veel pooltargumente see, et Suurbritannia on uuringutes jõudnud selgusele, et konkreetsete küllastajate ja postitajate arvuline määratlus ei ole eesmärgipärane mõju hindamisel. Tõsiasi on aga see, et avalik diplomaatia liigub digitaliseerituse suunas ning selle osakaal on kaasaegses maailmas üha suurenev, kuna sel viisil saadakse informatsiooni levitamisel suurimat kasu.⁷⁸

Loogilise mudeli pooltargumentideks on ka see, et mehhanism on oma olemuselt:

1. paindlik – üleüldine võimalik rakendamine ja kasutusala on suur;
2. läbipaistev – hindamist ja analüüsi vajavad strateegiad ja aspektid on mudeli raames selgelt paika pandud ja need on ka avalikkusele kättesaadavad.⁷⁹ Prof. T. Gale toob välja ka, et mudel on konkreetne, mõõdetav, hallatav, ajalise määratlusega ning tulemile orienteeritud. Lisaks omab loogilist suhet vahendite ja eesmärkide vahel, aitab luua hinnangu raamistikku ja on olemuselt mõistetav.⁸⁰

Loogilise mudeli kasutuselevõtul on võimalik välja tuua ka vastuargumente. Nimelt väidab P. Lee, et loogiline mudel on üles ehitatud veendumusel, et kõigil toimival on selged põhjuslikud seosed. Teisisõnu, ühe sündmuse teiseni viimine on

⁷⁶ Armstrong 2008

⁷⁷ US Department of State

⁷⁸ Mytko 2012

⁷⁹ Moss 2012

⁸⁰ Gale 2007

ennustatav või väga tõenäoline, kui seda on võimalik skeemi põhjal üles kirjutada. Põhjuslikkuse seos on ilmne lihtsamate süsteemide puhul, kuid kui mastaapsus kasvab, siis lisandub ka muid mõjutavaid faktoreid, millega mudel ei ole võimeline koheselt arvestama.⁸¹ Näiteks, Euroopa Liit kui *sui generis* on oma olemuselt ainulaadne projekt ning on reaalne, et selle mastaapsus mõjutab kujunevat tulemit. Lisaks on mehhanismi teiseks kasutamise vastuargumentiks selle komplitseeritus – süstematiseeritus ja informatsiooni küllus. P. Lee arvamus ühtib ka T. Gale omaga, kes väidab, et loogiline mudel võib sisaldada ebasobival määral detaile – informatsiooni üleküllus. See raskendab mõõdikute indikaatorite leidmist suure amplituudiga projektide jaoks. Lisaks võib loogilise mudeli ettevalmistus olla liialt mehaaniline ja lihtsustatud.⁸²

Analüüsides poolt- ja vastuargumente järeldeb autor, et pooltargumentide osakaal on suurem ning selle tõttu on avaliku diplomaatia mõju hindamisel laienemise valdkonnas eesmärgipärane tugineda väljatöötatud loogilisele mudelile, kuna mudel loob selge idee, mida on avaliku diplomaatiaga võimalik saavutada. On näha seos sisend- ja väljundtegurite vahel. Saab väita, et loogilise mudeliga mõju hindamine võimaldab määratleda kui efektiivne on avalik diplomaatia olnud Euroopa Liidu laienemise valdkonnas ja millised on protsessi osad, mis vajavad ressurside jätkuvat eraldamist ja rakendamist. Loogilise mudeli abil on võimalik demonstreerida, et kui suurt positiivset panust on andnud avaliku diplomaatia tegevused, isegi kui osatähtsuse magnetuuti ei saa ideaalilähedaselt mõõta. Millal tuleb välja täielik side ehk lüli sisetegurite ja üleüldise mõju määratluse ja hindamise vahel, seda on raske ennustada.⁸³ Saab aga järeldeb, et loogilisele mudelile tuginemine on avaliku diplomaatia uuringute raames hetkel eesmärgipärane ning taolise süstemaatilise lähenemise kasutamine aitab kaasa parema selguse loomisele avaliku diplomaatia tegevuste suhtes.

Tulenevalt eelmainitud avaliku diplomaatia amplituudist, oli esiti eesmärgipärane analüüsi jaoks asjakohase ja usaldusväärse informatsiooni saamiseks sooritada ka lahtiste vastustega kvalitatiivsed ekspertintervjuud laienemise ala spetsialistidega Euroopa Liidus (Lisa 1.1-1.6). Ekspertidega esmase ühenduse saamiseks kasutati

⁸¹ Lee 2012: 2.3

⁸² Gale 2007

⁸³ Wilding 2007: 3-6

üldjuhul kontaktandmeid asjakohastest ametlikest portaalidest. Institutsioonide siseselt otsustati, et eesmärgipärane on võimaldada usaldusväärset vastuste andmist pädevatelt isikutelt. Saadi informatsiooni Euroopa Komisjoni laienemis- ja naabruspoliitika voliniku Š. Füle esindajalt P. Stanolt ning tema meeskonnalt, laienemise alaga tegelevatelt diplomaatidelt, Euroopa Komisjoni esinduste esindajatelt Eestist. EEAS-i poolt toimus edasisuunamine informatsiooni kättesaamiseks Komisjoni teabe- ja infokeskuseni Europe Direct (Lisad 1.3-1.6). Europe Direct asutuse esindajaga saadi eelneva kokkuleppimise tulemusel nõusolek suuliseks struktureeritud intervjuuks, mille tulemusel autor tegi töö jaoks vajalikud üleskirjutused (Lisa 1.5). Vastav omandatud informatsioon laienemise valdkonna ekspertidelt võimaldab avaliku diplomaatia tegevuste kategoriseerimist ning erinevate aspektide paremat määratlust ja hinnangute andmist.

3.1 Loogilise mudeli sisend- ja väljundtegurid

Lähtudes antud uurimise käigus analüüsitud materjalidest, teostatud ekspertintervjuudest ja sekundaarsetest andmetest avalikkuse arvamuse kohta Eurobaromeetrist on võimalik sooritada loogilise mudeli analüüs avaliku diplomaatia mõju ehk tõhususe kohta Euroopa Liidu laienemise valdkonnas.

Loogilisest mudelist tulenevalt on esiti eesmärgipärane analüüsida kindlaks määratud planeeritud töö aspekte ehk sisendtegureid (alapunktid Skeemil 3):

1. Teema või sõnum – teoreetilistele andmete analüüsil selgus, et Euroopa Liidu avalikul diplomaatial puudub laienemise valdkonnas konkreetne ja ühtne sõnum.⁸⁴ Sellele puudujäägile üritatakse lähiaastatel lahendust leida Euroopa välisteenistuse kaasabil. Standard Eurobaromeeter 80 andmetele tuginedes on üldine avalikkuse arvamus, et Euroopa Liidul tervikuna on vajadus selgema sõnumi loomisele – 8 eurooplast 10-st ehk 81% jagab seda arvamust.⁸⁵
2. Vahendite eraldamine ehk finantseering – on olemas vahendite eraldamine

⁸⁴ Lynch 2005: 31

⁸⁵ Standard Eurobarometer 80; 2013: 91

(finantseering) ehk avaliku diplomaatia ja pressi aasta eelarve 12 miljonit eurot.⁸⁶ Lisaks toimub ENP raames partnerriikide tegevuskavade rahastamine, mille kogumaht aastatel 2011-2013 oli 6,5 miljardit eurot, kuid aastatel 2014-2020 võib see suurenda.⁸⁷

3. Ametnikkond ehk personal – laienemise valdkonnas on avalikul diplomaatial olemas ametnikkond ehk personal, seda just delegatsioonide⁸⁸, diplomaatide ja Euroopa välisteenistuse näol, kuid on võimalik väita, et see vajab jätkuvat täiendamist. Esiti juba selle tõttu, et avaliku diplomaatia osakaal poliitarenil on suurenemas – Euroopa välisteenistuse loomine.

4. Varustus ehk seadmestik – Euroopa Liit liigub selle poole, et üha enam võetakse kasutusele uusi kaasaegseid tehnoloogiaid – suureneb vajadus mastaapsema varustuse ning personali jaoks, mille tõttu on lähiaastatel oodata ka eraldatud aastase eelarve suurenemise vajadust, et katta avaliku diplomaatia ja pressi tegevuskulusi (avaliku diplomaatia digitaliseerumine – veebiportaalide lisandumine).

5. Sihtgrupp – töö teoreetilisest osast selgub, et määratud on sihtgrupp – kodanikud ja strateegilise suunitlusega tegevuste läbi ka professionaalid. Nn valitsuse ehk Euroopa Komisjoni või ka Euroopa välisteenistuse eesmärgiks on ressursside võimaldamine, koordineerimine ja koostöö kodanikuühiskonna partneritega.⁸⁹

6. Veebilehed – veebiportaalidel on kujunenud välja igapäevased külastajad ning lisaks on nende arv pidevalt kasvav ehk sihtgrupp (avalikkus) suureneb. Eelmainitud kasvavat tendentsi näitas käesolevas alajaotuses eelnevalt mainitud viiepäevane monitooring suhtlusportaal (vt lk 31). Veebiportaale kasutatakse esiti igapäevase kommunikatsioonina – lühiajaliste avaliku diplomaatia tegevuste esitamine.

7. Teavitustegevused – ekspertintervjuude vastused⁹⁰ toovad välja, et toimuvad regulaarsed teavitustegevused Euroopa Komisjoni esinduste, delegatsioonide ja publikatsioonide vahendusel ning läbi info-ja teabekeskuste nagu Europe Direct (näiteks Eestis üksusi 9, üle Euroopa asutusi 480).

⁸⁶ Euroopa Komisjon

⁸⁷ Crampes 2013: 2

⁸⁸ Lisa 2

⁸⁹ McDowell 2008: 2

⁹⁰ Lisa 1.3-1.6

8. Asetus meedias – Euroopa Liidu laienemine saab peamise meediakajastuse laienemise valdkonnas läbi Euroopa Komisjoni delegatsioonide ja info- ja teabekeskuste ning Euroopa välisteenistuse publikatsioonide (Lisa 1.3). Saab väita, et tulenevalt asjaolust, et Euroopa Liit on kui *sui generis* ja selle laienemise kajastamine meedias on olulisel kohal nii liidu siseselt kui ka maailmaareenil laiemalt.

9. Vahetus- ja kultuuriprogrammid ning partnerlussuhted – ekspertintervjuude vastused⁹¹ toovad välja, et toimuvad regulaarsed vahetus- ja kultuuriprogrammid, näiteks Euroopa elukestva õppe programmi kõrghariduse allprogramm Erasmus. Lisaks on olulisel kohal ENP raames toimuvad kaksteist kahepoolset tegevuskava, mida saab näha kui partnerlussuhete arendamist. Neis esitatakse poliitiliste ja majandusreformide kavad koos lühiajaliste ja keskpika perioodi (kolm kuni viis aastat) prioriteetidega. Tegevuskavad peegeldavad Euroopa Liidu ja iga partnerriigi vajadusi, huve ja võimeid ning nende abil püütakse kujundada demokraatlikke, sotsiaalselt õiglasi ja kaasavaid ühiskondi, edendada majanduskoostööd, hõlbustada inimeste liikumist üle riigipiiride ning pakkuda partnerriigile finantsabi ja tehnilist koostööd.⁹²

10. Kõneleja ehk spiiker – avalikul diplomaatial on olemas ka oma spiikrid, näiteks Euroopa Komisjoni laienemis- ja naabruspoliitikal Š. Füle, Euroopa välisteenistusel C. Ashton ning ka delegatsioonide spiikrid, nagu näiteks Michael Mann, Maja Kocijancic.⁹³

Lähtudes loogilisest mudelist on lisaks eelnimetatud planeeritud tööle oluline analüüsida ka soovitud tulemusi ehk väljundtegereid (Skeem 3):

1. Veebiportaalide külastajad – veebiportaalide igapäevaste külastajate arv on pidevalt kasvav ehk sihtgrupp (avalikkus) suureneb – viiepäevane monitooring suhtlusportaal (vt lk 31).

2. Artiklite arvuline määratlus – ekspertintervjuudest⁹⁴ ilmneb ka, et Euroopa Liidul puudub konkreetne teave selle kohta, kui palju on arvuliselt artikleid, mis on seotud just laienemise ja avaliku diplomaatiaga. Tõsiasi on, et artikleid on ilmunud palju ning

⁹¹ Lisa 1.3-1.6

⁹² Crampes 2013: 2

⁹³ Euroopa Komisjon; Euroopa välisteenistus

⁹⁴ Lisa 1.3-1.6

toimub jätkuv publikatsioonide väljaandmine, kuid konkreetne arv on teadmata. Avaliku diplomaatia loogilise mudeli kohaselt on aga konkreetsem arvuline määratlus oluline mõju hindamise seisukohast.

3. Publiku suurus – tulenevalt asjaolust, et eeldatavasti Euroopa Liit jätkab laienemist (hetkel 5 kandidaatriiki), siis ka avalikkuse osakaal suureneb. Kättesaadav on nii liikmesriikide kui ka kandidaatriikide rahvaarv, millest tulenevalt on võimalik näha kui suurele publikule on vajalik mõju avaldamine. Selleks, et avalikkuse arvamust määratleda, korraldatakse iga-aasta liidu siseselt Eurobaromeeter uuringuid.

4. Asetus meedias – ühepoolne meedia kajastus laienemise valdkonnas on jätkuvalt tagatud läbi Euroopa Komisjoni delegatsioonide ja info- ja teabekeskuste ning Euroopa välissteenistuse publikatsioonide. Kahesuunalisuse tagab vaba meedia olemasolu (Lisa 1.3).

5. Vahetusprogrammides osalejad – vahetusprogrammid on jätkuvad, kuna osalejate osakaal on piisav. Näiteks Euroopa Komisjoni toel programm Erasmus jätkub aastal 2014 nimega Erasmus Pluss ja määratletud on selle kestvus kuni aastani 2020.⁹⁵

6. Sihtgrupp informeeritum/suuremate teadmiseiga – iga-aastased Eurobaromeetri andmed näitavad, et tendents on liikumas selles suunas, et avalikkus tunneb ennast suurenenud teadmistega Euroopa Liidu laienemise alal, kuna leitakse, et informatsiooni kättesaadavus antud teema suhtes on paranenud.

7. Meedia kajastus tasakaalustatum – tulenevalt asjaolust, et esineb vaba meedia, siis selle abil on võimalik tagada ka meedia tasakaalustatus. Ühesuunalisus Euroopa Liidu poolt tagatud läbi institutsioonide publikatsioonide ja veebiportaalide ning kahesuunalisus läbi üldise vaba meedia olemasolu.

8. Edasiste institutsioonide ja programmide arendamine – tulenevalt avaliku diplomaatia osakaalu suurenemisest ja selle digitaliseerumisest, tekib vajadus edasiste institutsioonide loomiseks ja uute programmide arendamiseks. On loodud Euroopa välissteenistus (2009), mille üheks eesmärgiks laienemise valdkonnas ja Euroopa välispoliitilises pildis üldiselt on avaliku diplomaatiaga tegelemine.

9. Paremad suhted, rahvusvaheline toetus ja koostöö paranemine – intervjuudest ning

⁹⁵ Euroopa Komisjon; Erasmus Pluss 2014

aruteludest ekspertidega selgub, et üldjuhul teeb Euroopa Liit tööd selle nimel, et saavutada paremaid suhteid ja enam rahvusvahelist toetust.⁹⁶ Laienemise valdkonnas võib spekuloida teatud negatiivsete aspektide üle – maailma-areenil tugevad osalejad võivad liidu jätkuvat laienemist näha kui ohtu (nt Ukraina ja Venemaa olukord), mis omakorda mõjutab rahvusvahelisi suhteid. Selle tõttu tuleks Euroopa Liidu laienemise valdkonnas avaliku diplomaatia raames teha tasakaalustatud ja läbimõeldud tööd, mis oma olemuselt oleks läbipaistev ja usutav ning mitte liialt strateegilise suunitlusega kasu maksimeerimise eesmärgil.

3.2 Tulemused ja järeldused

Tulenevalt uurimise raames sooritatud analüüsist on autoril tarvilik edasine formaliseerimine. Eesmärgipärane on hinnangu loomiseks kasutada standardskaaladest erinevat viisi ehk suhtelist (relatiivset) mõõtmist (tuntud kui: parem-halvem, sobiv-mittesobiv).⁹⁷ Autor leiab, et oluline on ära määrata ka vahe-etapp. Seega, loogilise mudeli alapunktidele hinnangute andmisel lähtutakse järgnevast määratlusest: teostatud, täiendamist vajav ja puudulik. Saadud hinnangulised tulemused esitatakse Tabelites 1 ja 2. Teostatud määratlus omistatakse loogilise mudeli poolt välja pakutud sisend- või väljundtegurile, mille puhul autor on analüüsi põhjal leidnud, et tegevus on sooritatud. Ei lähtuta kindlaks määratud protsentuaalse võimaluse väljatoomisest, vaid autoripoolsest relatiivsest hindamisest. Puuduliku määratluse mõõdik omistatakse analüüsitud tegurile vaid siis kui on võimalik näha alapunkti analüüsil resoluutset defitsiiti. Täiendamist vajav määratlus omistatakse tegurile, millel ilmneb kindel vajadus lisavahendite eraldamise näol või mida ei ole võimalik kindlalt märgistada teostatud või puuduliku määranguga.

⁹⁶ Lisa 1.3-1.6

⁹⁷ Võhandu 2003: 7

	Teostatud	Vajab täiendamist	Puudulik
Teema või sõnum			x
Finantseering		x	
Ametnikkond		x	
Varustus		x	
Sihtgrupp	x		
Veebiportaaliid	x		
Teavitustegevused	x		
Asetus meedias	x		
Programmid, partnerlussuhted	x		
Spiiker	x		

Tabel 1: Avaliku diplomaatia planeeritud töö loogilisele mudelile tuginedes.

	Teostatud	Vajab täiendamist	Puudulik
Veebiportaaliide külastajad	x		
Artiklite arvuline määratlus			x
Publiku suurus	x		
Asetus meedias	x		
Vahetusprogrammides osalejad	x		
Sihtgrupp informeeritum	x		
Tasakaalustatum meediakajastus	x		
Institutsioonide, programmide arendamine		x	
Rahvusvaheline toetus, koostöö		x	

Tabel 2: Avaliku diplomaatia soovitud tulemused loogilisele mudelile tuginedes.

Tabelites 1 ja 2 ära toodud määratlused näitavad, et Euroopa Liidu laienemise valdkonnas on avalikul diplomaatial puudulik ühtse sõnumi olemasolu ning avaliku diplomaatia temaatikaga seotud artiklite konkreetne arvuline määratlus. Efektivsema mõju saavutamiseks on teatud aspektides vajalik lisaressursside rakendamine. Oluline on finantseeringu ehk eelarve eraldamise suurendamine, ametnikkonna koolitamine ja vajaliku varustuse võimaldamine koormusega toimetulekuks. Eelmainitud tegevuse järgimine tagab institutsioonide ja programmide arengu ning tugevama ja parema rahvusvahelise toetuse ja koostöö partnerlussuhetes. Tuginedes loogilisele mudelile saab analüüsi põhjal väita, et avaliku diplomaatia mõju Euroopa Liidu laienemise valdkonnas on olnud tõhus, kuna planeeritud töö on suurel määral teostatud ning selle tõttu on ka saavutatud tulemeid. Teisisõnu on avalikul diplomaatial olemas sihtgrupp, vajalikud igapäevast informatsiooni edastavad veebiportaaliid ja toimivad teavitustegevused, mis tagavad kahesuunalise ja tasakaalustatuma meediakajastuse. Liidu laienemisel on olemas konkreetsed programmid (laienemisstrateegiad, tegevuskavad, EDP- ja vahetusprogrammid jt) ja spiikrid (Š. Füle, C. Ashton, M. Mann jt) tagamaks paremaid partnerlussuhteid sihtriikidega. Tulenevalt laienemise olemusest on publiku suurus ja veebiportaaliid küllastajate arv suurenev, mis omakorda tagab sihtgrupi parema informeerituse ja teadmiste suurenemise.

Autor leiab, et loogilisele mudelile tuginemine ning relatiivse hinnangu rakendamine annab piisava ülevaate avaliku diplomaatia olukorra kohta liidu laienemise valdkonnas.

Tulenevalt sooritatud analüüsist pakub autor välja ka täiendvõimalusi avaliku diplomaatia mõju veel efektiivsemaks mõõtmiseks:

1. Süstemaatiline lähenemine ja strateegiline plaan – hindamise osa vajadus tuleb eos lisada organisatsioonide (EL, EEAS jt) tegevuskavadesse. Kohene kaasamine võimaldab paremat informatsiooni kategoriseerimist, kui hilisem järelkogumine ja analüüsimine.
3. Kommunikatsiooni- ja informatsiooniteabe märgistamine avaliku diplomaatia terminiga, et tagada selgem ülevaade, mis omakorda võimaldab selle paremat kasutamist loogilises mudelis.

Lisaks pakub uurimise autor välja, et Euroopa Liidu avaliku diplomaatia tervikhindamisel on soovituslik kasutada mõõtmiseks analüütilisemat meetodit. Näiteks Thomas L. Saaty poolt 1970. aastatel välja töötatud analüütiliste hierarhiate meetodit (AHM/AHP - Analytical Hierarchy Process).⁹⁸ Saaty meetodi kasutamine on möödunud 30 aasta jooksul leidnud laialdast kasutamist, kuid tavakodanikule teeb selle programmi kasutamise keeruliseks maksumus (7000-8000 dollarit).⁹⁹

Kokkuvõtvalt saab järeldada, et lähtudes loogilise mudeli olemusest ja sooritatud relatiivsest mõõtmisest, on avalik diplomaatia Euroopa Liidu laienemisel olnud tõhus – näha on sisend- ja väljundtegurite vaheline olukord ning sellest tulenevalt on võimalik lähitulevikus teha vajalikke korrektiive.

⁹⁸ Saaty 2008

⁹⁹ Võhandu 2003: 5

KOKKUVÕTE

Käesoleva töö eesmärgiks oli uurida avalikku diplomaatiat ja selle mõju Euroopa Liidu laienemisel. Euroopa Liidu välispoliitika, laienemine ja kodanikkonna kasv on palju kõneainet pakkuv temaatika. Selleks, et Euroopa Liit suudaks olla laienemispoliitikas edukas, peab ta oma tegemistes säilitama usutavuse, mida on võimalik tagada läbi avaliku diplomaatia protsesside. Uurimisest selgus, et avalik diplomaatia on oma amplituudilt väga suuremahuline, hõlmates mitmeid erineva ajalise pikkusega tegevusi: lühiajalised ehk igapäevane kommunikatsioon, strateegilised ning pikaajalised tegevused.

Avalikku diplomaatiat puudutava informatsiooni kättesaamiseks teostati ekspertintervjuud laienemise valdkonna spetsialistidega ning teoreetilise materjali analüüsil selgitati välja mõju hindamise seisukohast olulised aspektid. Uurimisest selgus, et avaliku diplomaatia hindamine on keerukas protsess. Keerukuse tingib avaliku diplomaatia laiaulatuslikkus. Mõju hindamisel liigub aga tendents selles suunas, et eesmärgipäraseim on kasutada loogilist mudelit. Alternatiivid, mis üldjuhul on konkreetseid programme hindavad, ei ole piisavad avaliku diplomaatia mõju hindamiseks tervikuna.

Uurimise käigus toodi välja loogilise mudeli analüüs avaliku diplomaatia mõju hindamiseks Euroopa Liidu laienemise valdkonnas. Selgus, et Euroopa Liidul on avaliku diplomaatia raames puudulik ühtse sõnumi olemasolu ja avaliku diplomaatiaga seotud artiklite arvuline määratlus. Avaliku diplomaatia ja pressis aastane eelarve 12 miljonit eurot vajab lähitulevikus suurendamist ametnikkonna koolitamise ja vajaliku varustusega toimetulekuks. Jätkuvate institutsioonide ja programmide areng tagab parema rahvusvahelise toetuse ja koostöö partnerlussuhetes. Avalikul diplomaatial on sihtgrupp, vajalikud informatsiooni edastavad veebiportaalid ja toimivad teavitustegevused, mis tagavad kahesuunalise ja tasakaalustatuma meediakajastuse. Liidu laienemisel on olemas konkreetsete programmid (laienemisstrateegiad, tegevuskavad, vahetusprogrammid) ja spiikrid tagamaks paremaid partnerlussuhteid

sihtriikidega. Tulenevalt laienemise olemusest on publiku suurus ja veebiportaalide külastajate arv suurenev, mis omakorda tagab sihtgruppi parema informeerituse ja teadmiste suurenemise. Täiendvõimalustena sai autori poolt välja toodud, et mõju hindamise paremaks rakendamiseks on eesmärgipärane institutsioonide tegevuskavadesse kaasata hindamise osa vajadus ja kommunikatsiooni- ja informatsiooniteabe märgistamine avaliku diplomaatia terminiga, et luua paremat ülevaadet.

Kokkuvõtvalt saab väita, et tuginedes loogilise mudeli analüüsile ja relatiivsetele hinnangutele on avaliku diplomaatia mõju Euroopa Liidu laienemise valdkonnas olnud tõhus, kuna planeeritud töö on suurel määral teostatud ning selle tõttu on ka saavutatud soovitud tulemeid.

Kasutatud allikad

1. Acuto, M., (2010). The Fine Line Between Public Diplomacy and Propaganda. In *Diplomatic Courier*. URL: <http://www.diplomaticcourier.org/kmitan/articleback.php?newsid=483>
2. Agora Forum Roundtable 8, (2013, 27-28 veeb). The European Union's External Action Public Diplomacy and Discourse. The European Union External Action in times of crisis and change. Background note prepared by Pr. Thomas Diez. Fondation Universitaire; Brussels. URL: <http://www.agora-forum.eu/files/attachments/.223/RT8%20Background%20Note%20-%20Public%20Diplomacy%20and%20Discourse.pdf>
3. Armstrong, M., (2008). Measuring Public Diplomacy. URL: http://mountainrunner.us/2008/03/measuring_public_diplomacy/#.UW85unBqZIA
4. Autori arutelud ekspertidega (2013). Laienemise valdkonna diplomaadid, Euroopa Komisjoni laienemis- ja naabruspoliitika voliniku esindajad, Euroopa Komisjoni Eesti esinduse esindaja ja KOM esindus Europe Direct.
5. Autori intervjuud ekspertidega, (2013). Laienemise valdkonna diplomaadid, Euroopa Komisjoni laienemis- ja naabruspoliitika voliniku esindajad, Euroopa Komisjoni Eesti esinduse esindaja ja KOM esindus Europe Direct.
6. Babst, S., (2009). Public diplomacy - the art of engaging and influencing. In *Nato Pfp sümposium*, p. 1-7, 10-11. URL: http://archive.atlantic-community.org/index/articles/view/NATO's_New_Public_Diplomacy:_The_Art_of_Engaging_and_Influencing
7. Courtier, Aurélie, (2010). The Challenge of Public Diplomacy for the European

External Action Service. URL:

http://aei.pitt.edu/33506/1/20110912112645_EipascopeSpecialIssue_Art14.pdf

8. Crampes J., Hakala P., Kettis A., Fayos F. (2013). Euroopa Parlament, ENP. URL:

http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/et/FTU_6.5.4.pdf

9. Cross, Mai'a K. Davis (PhD), (2010). EU Foreign Policy and the Challenge of Public Diplomacy. *European Standing Group on International Relations*. p. 2, 4, 7, 15-16, 18, 20.

URL: <http://stockholm.sgir.eu/uploads/Mai'a%20Cross%20EU%20PubD%20paper.pdf>

10. Cull, N. J., (2006). Public Diplomacy before Gullion. Evolution of the phrase. URL

http://uscpublicdiplomacy.org/index.php/newsroom/pdblog_detail/060418_public_diplomacy_before_gullion_the_evolution_of_a_phrase

11. De Gouveia, Philip Fiske; Plumridge, H., (2005). Developing EU Public Diplomacy Strategy. In *European Infopolitik*. URL: <http://fpc.org.uk/fsblob/657.pdf>

12. Duke S., Courtier, Aurélie, (2011). The Eu's External Public Diplomacy and the EEAS – Cosmetic Exercise or Intended Change? The Diplomatic System of European Union. *Policy paper No. 7*. URL:

http://dseu.lboro.ac.uk/Documents/Policy_Papers/DSEU_Policy_Paper07.pdf

13. Duke, Simon (2009). Providing for European-Level Diplomacy after Lisbon: The Case of the European External Action Service. *The Hague Journal of Diplomacy* 4, 211-

233. URL: [http://ehis.ebscohost.com.ezproxy.utlib.ee/eds/detail?vid=4&sid=877334f1-](http://ehis.ebscohost.com.ezproxy.utlib.ee/eds/detail?vid=4&sid=877334f1-fd30-435a-a9f1-)

[b5f7afa1a6f9%40sessionmgr111&hid=17&bdata=JnNpdGU9ZWRzLWxpdmU%3d#db=edselc&AN=edselc.2-52.0-72449141558](http://ehis.ebscohost.com.ezproxy.utlib.ee/eds/detail?vid=4&sid=877334f1-fd30-435a-a9f1-b5f7afa1a6f9%40sessionmgr111&hid=17&bdata=JnNpdGU9ZWRzLWxpdmU%3d#db=edselc&AN=edselc.2-52.0-72449141558)

14. EU Insight, (2012). The EU's Public Diplomacy in the US. *EU Insight* Issue No. 42, July. URL: www.eurunion.org/euinsight
15. Euroopa Komisjon, (2007). A glance at EU public diplomacy at work. URL: http://europa.eu/50/around_world/images/2007_50th_anniv_broch_en.pdf
16. Euroopa Komisjon, (2010). Communication and Visibility Manual for European Union External Actions, Brussels. URL: http://ec.europa.eu/europeaid/work/visibility/documents/communication_and_visibility_manual_en.pdf
17. Euroopa Komisjon, (2011). Communication from the Commission to the EP and the Council, Enlargement Strategy and Main Challenges 2011-2012, Brussels. URL: http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2011/package/strategy_paper_2011_en.pdf
18. Euroopa Komisjon, (2014). Erasmus Pluss. URL: <http://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/>
19. Euroopa Komisjon, (2013). Laienemise kriteeriumid. URL: http://ec.europa.eu/enlargement/the-policy/conditions-for-enlargement/index_et.htm
20. Euroopa Komisjon laiensemise peadirektoraat, (2007). Laiensemise mõistmine. URL: http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/publication/enl-understand_et.pdf
21. Euroopa Komisjon. Service for Foreign Policy Instruments: Public Diplomacy and Election Observation. URL: http://ec.europa.eu/dgs/fpi/actions/public-diplomacy-and-election-observation/index_en.htm

22. Euroopa Liidu ametlik koduleht, Laienemise alajaotus. URL:
http://europa.eu/pol/enlarg/index_et.htm
23. Euroopa Liidu leping, art. 49. Konsolideeritud versioon. URL:
http://europa.eu/pol/pdf/qc3209190etc_002.pdf#nameddest=article49
24. Euroopa Liidu toimimise leping, art. 212. Konsolideeritud versioon, URL:
http://europa.eu/pol/pdf/qc3209190etc_002.pdf#nameddest=article212
25. Euroopa Parlament, Euroopa Liidu laienemine. URL:
http://circa.europa.eu/irc/opoce/fact_sheets/info/data/reasons/framework/article_7237_et.htm
26. Euroopa Välissteenistus, EEAS. URL:
http://eeas.europa.eu/background/organisation/index_et.htm
27. Evans, A., Steven, D., (2010) Towards a theory of influence for twenty-first century foreign policy: The new Public Diplomacy in a globalized world. *Place Branding & Public Diplomacy*; Vol. 6 Issue 1, p18-26, 9p. URL:
<http://ehis.ebscohost.com.ezproxy.utlib.ee/eds/detail?sid=bfad458c-086b-46b4-a0ec-a2a6cb5921c2%40sessionmgr104&vid=1&hid=106&bdata=JnNpdGU9ZWRzLWxpdmU%3d#db=bth&AN=50523087>
28. Fellows, Erwin W., (1959), *American Speech*, Vol. 34, No. 3, pp. 182-189, *The American Dialect Society*. URL: <http://www.jstor.org/discover/10.2307/454039?uid=3737920&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21101728416927>
29. Füle, Š., (2011). *Understanding Enlargement; European Commission Publications Office*; Brussels, p. 1.

30. Gale T., (PhD), (2007). Demystifying the Logic Model. West Virginia University. URL: www.pawv.org/conferences/logicmodel.ppt
31. Gilboa, E., (2000). Mass Communication and Diplomacy: A Theoretical Framework,. *Communication Theory* 10 (3). URL: <http://onlinelibrary.wiley.com.ezproxy.utlib.ee/doi/10.1111/j.1468-2885.2000.tb00193.x/pdf>
32. Hocking, B., Melissen, J., Riordan S., Sharp P., (2012). Integrative Diplomacy in the 21st Century. Clingendael report. URL: http://www.clingendael.nl/publications/2012/20121017_research_melissen.pdf
33. Kala, M., (2012). Eestlased on Aasiast, Postimees, arvamus. URL <http://arvamus.postimees.ee/705064/martin-kala-eestlased-on-aasiast/>
34. Kenna, M., (2011, July). Social media: following EU public diplomacy and friending MENA. *Policy brief, European Policy Centre*. URL: http://www.epc.eu/documents/uploads/pub_1320_social_media.pdf
35. Keukeleire S., Thiers R., Justaert A., (2009). Reappraising Diplomacy: Structural Diplomacy and the Case of the European Union. *The Hague Journal of Diplomacy* 4 (2009), 143-165. URL: <http://ehis.ebscohost.com.ezproxy.utlib.ee/eds/detail?vid=3&sid=c975ea3c-1650-4b66-9fb7-57532b2cc9f5%40sessionmgr110&hid=106&bdata=JnNpdGU9ZWRzLWxpdmU%3d#db=edselc&AN=edselc.2-52.0-72649105096>
36. Kirova Iskra, USC Centre of Public Diplomacy Research Associate URL: <http://publicdiplomacy.wikia.com/wiki/EU>
37. Kissinger H., (2000). *Diplomaatia*. Varrak kirjastus.

38. Kõrge esindaja ettepanek EEASi loomise otsuse aluseks, (2010). URL: <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/10/st08/st08029.en10.pdf>
39. Lee L. P., (2012). What's wrong with Logic Models. LCSA Occasional Paper No. 1. URL: <https://www.lcsansw.org.au/documents/item/210>
40. L'Etange, J., (2009). Public Relations and Diplomacy in a Globalized World: An Issue of Public communication. *American Behavioral Scientist*. 53(4): 607-626. URL: <http://web.ebscohost.com.ezproxy.utlib.ee/ehost/detail?hid=112&sid=8c0042d9-db75-4cc9-b46d-aa37140ff3fe%40sessionmgr110&vid=5&bdata=JnNpdGU9ZWwhvc3QtbGl2ZQ%3d%3d#db=a9h&AN=47670253>
41. Lynch, Dov, (2005). Communicating Europe to the world: What public diplomacy for the EU?; *European Policy Center, working paper* No.21, Brussels. URL: <http://www.isn.ethz.ch/isn/Security-Watch/Articles/Detail/?fevnodeid=110616&ord588=grp1&fecvid=33&ots591=0c54e3b3-1e9c-be1e-2c24-a6a8c7060233&lng=en&v33=110616&id=16968>
42. Matwiczak K. (PhD), Johnson L. B., (2010, Sept). Public Diplomacy Model for the Assessment of Performance. *Policy Research Project Report Number 170*. School of Public Affairs. URL: <http://www.state.gov/documents/organization/149966.pdf>
43. McClellan, Michael, (2004). Public Diplomacy in the Context of Traditional Diplomacy, Vienna Diplomatic Academy. URL: <http://www.publicdiplomacy.org/45.htm>
44. McDowell, Mark., (2008). Public Diplomacy at the Crossroads: Definitions and Challenges in an "Open Source" Era. *Fletcher Forum of World Affairs, 2008, Vol. 32*,

Issue 3, 7-18. URL: <http://www.heinonline.org.ezproxy.utlib.ee/HOL/Page?handle=hein:journals/forwa32&div=40&collection=journals>

45. Melissen, J., (2007). *The new Public Diplomacy, Soft Power in International Relationships*, Pelgrave-Macmillian. URL: http://kimo-mp3.at.ua/_ld/0/87_en-09.pdf

46. Moran J., Canto F. P., (2004). Taking Europe to the world: 50 years of the European Commission's External Service. *Official Publications of the European Communities*. URL: http://eeas.europa.eu/delegations/docs/50_years_brochure_en.pdf

47. Moss, I. D., (2012). In Defence of Logic Models. Huffington Post. URL: http://www.huffingtonpost.com/ian-david-moss/in-defense-of-logic-model_b_1633676.html

48. Mytko, G., (2012, Sept). The United Kingdom and the Rise of Digital Public Diplomacy. Exchange. University of Leiden/Clingendael Institute of International Relations. *The Journal of Public Diplomacy*. URL: <http://www.exchangediplomacy.com/the-united-kingdom-and-the-rise-of-digital-public-diplomacy>

49. Nicholson, M., (2004). *Rahvusvaheliste suhete alused*, lk 64. TEA Kirjastus.

50. Nye, J. S., (2004). *Soft Power: The means to success in World Politics*, p. 8-10. URL : http://belfercenter.hks.harvard.edu/files/joe_nye_wielding_soft_power.pdf

51. Nõukogu otsus Euroopa Välisteenistuse loomiseks, (26. juuli 2010). URL: http://www.eeas.europa.eu/background/docs/eeas_decision_en.pdf

52. Proedrou F., (2012, Dec). Refocusing Public Diplomacy: The Need of Strategic Discursive Public Diplomacy. *Diplomacy & Statecraft*. Vol. 23 Issue 4, p728-745. 18p.

URL: <http://ehis.ebscohost.com.ezproxy.utlib.ee/eds/detail?sid=3a8fc6e1-2387-4e37-9959-3ed53964d50b%40sessionmgr4&vid=1&hid=6&bdata=JnNpdGU9ZWRzLWxpdmU%3d#db=a9h&AN=83776119>

53. Rasmussen, S. B., (2012, Sept). Current Challenges to European Union Public Diplomacy. *Public Diplomacy Magazine*. URL: <http://publicdiplomacymagazine.com/current-challenges-to-european-union-public-diplomacy/>

54. Rasmussen, S. B., (2010). The Messages and Practice of the European Union Public Diplomacy. *The Hague Journal of Diplomacy*, Volume 5, Number 3, lk 263- 287(25). URL: <http://www.ingentaconnect.com/content/mnp/hjd/2010/00000005/00000003/art00003>

55. Riigiteataja, URL: <https://www.riigiteataja.ee/akt/1062202>

56. Roberts, I.,(2009: 3-5). *Satow's Diplomatic Practice*. Oxford University Press. URL: <http://fds.oup.com/www.oup.com/pdf/13/9780199559275.pdf>

57. Saaty T., (2008). Decision making with the Analytic Hierarchy Process. *Int. J. Services Sciences, Vol. 1, No. 1, 2008*. URL: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.409.3124&rep=rep1&type=pdf>

58. Soosaar Enn, (2004). Euroopa Liit ja laienemine, *Diplomaatia*, nr 15. URL: http://www.diplomaatia.ee/index.php?id=242&tx_ttnews%5Btt_news%5D=784&tx_ttnews%5BbackPid%5D=494&cHash=d404b0a42a

59. Standard Eurobarometer 80, (2013). URL:

http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb80/eb80_publ_en.pdf

60. Szondi, Gyorgy, (2010). European Union public diplomacy: Emerging concepts, strategies and practices. *BledCom Symposium*. URL:

http://www.bledcom.com/files/112/a_theoretical_approach_european_union_public_diplomacy_emerging_concepts_strategies_and_practices.pdf

61. US Department of State, Diplomacy in Action, Evaluation and Measurement Unit.

URL: <http://www.state.gov/r/ppr/emu/>

62. Võhandu L., (2003) Subjektiiivsetest hinnangutest objektiivsete tulemusteni. URL:

www.tud.ttu.ee/material/enn/EBSKursus/.../AHM2_4nov2003.doc

63. Wilding C. M., (2007, Nov). Measuring the Effectiveness of Public Diplomacy: the UK Approach, Performance & Assessment Data, BBC World Service. URL:

<http://www.global.asc.upenn.edu/fileLibrary/PDFs/wilding.pdf>

64. Wilson, III J. Ernest, (2008), Hard Power, Soft Power, Smart Power, *Sage Publications*. URL:

<http://ann.sagepub.com.ezproxy.utlib.ee/content/616/1/110.full.pdf+html?>

65. Wim Wok, (2003). Euroopa Liidu laienemine: Saavutatud eesmärgid ja väljakutsed. *Aruanne*: lk 2, 9. URL:

http://ec.europa.eu/enlargement/archives/pdf/enlargement_process/past_enlargements/communication_strategy/kok_introduction_et.pdf

66. Wällstrom, Margot, (2008). Public Diplomacy And its Role in the EU's External Relations. URL: [http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-08-494_en.htm?](http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-08-494_en.htm?locale=en)

[locale=en](http://europa.eu/rapid/press-release_SPEECH-08-494_en.htm?locale=en)

67. Yun S-H., Toth E. L., (2009). Future Sociological Public Diplomacy and the Role of Public Relations: Evolution of Public Diplomacy; *American Behavioral Scientist*, Sage Publications. URL: <http://abs.sagepub.com.ezproxy.utlib.ee/content/53/4/493.full.pdf>

Lisad

Lisa 1: Ekspertintervjuud

Lahtiste küsimustega kvalitatiivsed ekspertintervjuud laienemise ala spetsialistidega: Euroopa Komisjoni laienemis- ja naabruspoliitika voliniku Š. Füle esindaja P. Stano ning tema meeskond, laienemise alaga tegelevad diplomaadid, EEAS-i poolt suunatud Euroopa Komisjoni teabe- ja infokeskuse Europe Direct esindaja Eestis. Eesmärgiks saada pädevat avaliku diplomaatiaga seotud lisainformatsiooni Euroopa Liidu laienemise valdkonnas, et võimaldada tegevuste paremat kategoriseerimist ja erinevate aspektide selgemat määratlust.

Lisa 1.1: Ekspertintervjuude küsimused inglise keeles

Dear Miss/Mister _____

Questionnaire on EU Enlargement issues related to Public Diplomacy. Because of the fact that Public Diplomacy is becoming more important in different fields of EU actions, it is important to enhance the significance of the topic. Thereby, I would like to address You with few following questions.

Questions:

1. How in general European Union communicates with EU member states citizens (general public) on issues related to Enlargement?
2. Which are the Public Diplomacy's actions/programs on Enlargement issues that are addressed to general public? Exist there a certain or concrete list of those actions? If yes, where could that be found?
3. If there is no such concrete list mentioned above, do people engaged with Enlargement issues and Public Diplomacy in different EU official institutions in Your opinion feel the need to create one? Or will the general approach stay more on the line

of information distribution through different publications, official webpages etc?

4. How could Public Diplomacy arise even more of its importance in different actions related to Enlargement issues? Should EU contribute more resources on short-term actions (everyday news, tweets, applications for mobiles etc), strategic actions (programs that shell usually last up to one year) or long-term actions (building up lasting relationships)?

Thank You for answering!

Lisa 1.2: Ekspertintervjuude küsimused eesti keeles.

Lugupeetud Pr/Hr _____

Euroopa Liit pürgib selle poole, et oma tegemistes saavutada üha enam läbipaistvust ja usutavust ehk kasvav on avaliku diplomaatia osakaal. Selleks viiakse läbi erinevaid tegemisi: programmid, strateegiad, ametlikud kontod suhtlus- ja veebiportaalides jt. Seoses avaliku diplomaatia osakaalu tõusuga oleks Teile, kui oma ala eksperdile, järgnevad küsimused:

1. Kuidas üldjuhul toimub laienemise valdkonnas avalikkuse ehk täpsemalt Euroopa Liidu liikmesriikide kodanikega suhtlemine?
2. Milliseid avalikkusele ehk kodanikele suunatud konkreetseid programme on Euroopa Liit läbi viinud avaliku diplomaatia raames laienemise valdkonnas? Kas on olemas taoliste programmide/tegevuste nimistu, mis on avalikkusele kättesaadav? Kui jah, siis kas oskate täpsustada, mis allikast võib selle leida?
3. Kui konkreetne eelmainitud nimistu puudub, kas on siseringis tuntud huvi taolise nimistu väljaandmisest või lähtutakse ka tulevikus nn üleüldiste tegemiste kajastamisest,

ülesmärkimisest ja vahendamisest erinevate ametlike portaalide, publikatsioonide ja kontode vahendusel?

4. Kuidas peaks avalik diplomaatia laienemise valdkonnas oma osatähtsust veel enam tõhustama? Millistele tegemistele on eesmärgipäraseim panustada, kas lühiajaliste (mõned päevad kuni kuud), strateegiliste (kestvusega umbes aasta) või pikaajaliste (aasta ja enam)?

Suured tänud vastamise eest!

Lisa 1.3: Anonüümne ekspertintervjuu vastus laienemise valdkonna diplomaadilt.

1. Euroopa Liit suhtleb laienemise valdkonnas liikmesriikide kodanikega ühepoolset KOM delegatsioonide ja publikatsioonide vahendusel ning kahepoolset läbi infokeskuste, esinduste ja veebi- ning suhtlusportaalide.

2. Laienemise valdkonnas avaliku diplomaatia raames tehakse suuremahulisi ettevõtmisi, kuid minu teada konkreetset kõikide programmide nimistut kui sellist veel koostatud ei ole. Erinevate laienemisega seotud tegevused on teatud määral ära mainitud erinevates ametlikes allikates, mis üldjuhul on kodanikele kättesaadavad. Selles osas käib pidev töö (avalikud üritused, sotsiaalne meedia, trükised, suhtlus ajakirjanikega, EL ajakirjanike reisirid). Eelmisel aastal tuli näiteks kinoseansside eel laienemist tutvustav reklaam, mis osutus edukaks.

3. Üldjuhul plaanib EL avaliku diplomaatia tegevuste raames erinevate programmide ja ettevõtmiste jätkamist. Ei ole kursis, et plaanitaks teostada antud tegevuste nimistut. Pigem tuuakse ettevõtmised ära ametlike veebiportaalide, suhtluskeskuste kontode, infokeskuste ja ametlike publikatsioonide vahendusel.

4. Tundub, et Euroopa Liidul on pigem suund jätkata lühiajalistesse tegevustesse panustamisega. Peamiselt nendesse, mis said eelnevas vastuses lühidalt mainitud. Strateegilised tegevused on aja jooksul hästi välja kujunenud ning nende tegemistes ei tule ette suuremahulisi muudatusi. Euroopa Liidul on kindlasti oluline ka jätkusuutlike suhete loomine ning seega tehakse tööd ka sel suunal. Üldjuhul on mulje, et ollakse paindlikud ning on võimalik reageerida ka *ad hoc* kui vajadus millestki informeerida suureneb.

Lisa 1.4: Anonüümne ekspertintervjuu vastus laienemise valdkonna diplomaadilt.

1. Põhiline kommunikatsiooniga seotud tegevus toimub laienemise vallas komisjoni laienemisdirektoraadi poolt (DG Enlargements).

2. Kajastatakse teatud nimekirju, mis hõlmavad strateegiliselt kommunikatsiooni ja informatsiooni tegemiste osa. Avaliku diplomaatia tegevustega konkreetset nimistut laienemise valdkonnas otseselt pole. Avaliku diplomaatia terminit väga laialdaselt veel ei kasutata, pigem räägitakse veel informatsiooni tegevustest. Rohkem infot leiab dokumendis "Laiemisstrateegia 2012-13" 5.3 osa all, mille lingi lisan: http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2012/package/strategy_paper_2012_en.pdf Dokumendis näha, et osa pealkiri kommunikatsioon ja informatsioon, kuid sisust saab välja tuua avaliku diplomaatia elemente – *transparent, coherent and credible* jne.

3. Isiklik arvamus on, et kuna avaliku diplomaatia osakaal on suurenemas, siis peaks tekkima ka vajadus erinevates poliitvaldkondades avaliku diplomaatia tegevuste nimekirja väljaandmiseks. Millal see võib juhtuda, seda ei oska hetkel öelda. Esiolgu jätkatakse informatsiooni levitamist tavapäraseid allikaid kasutades.

4. Oluline on Euroopa Liidul läbi avaliku diplomaatia panustada pikaajalistesse tegevustesse, kuna kasufaktor sellest peaks olema suurim. Lisaks tuleb jätkata ka tööd lühiajaliste tegevustega, on oluline avalikkuse kaasamine ja dialoogi saavutamine. Strateegilised tegevused peaksid jätkuma juba välja kujunenud suunal.

Lisa 1.5: Intervjuu Euroopa Komisjoni Europe Direct Eesti esindusega (autori üleskirjutus).

1. Kodanikega suhtlemine Komisjoni delegatsioonide ja selle esinduste (teabe-, infokeskused) vahendusel. Eestis KOM teabekeskusi 9, üle Euroopa 480. Loodud ka Euroopa Välisteenistus, mille roll informatsiooni kajastaja ja edastajana kindlasti suureneb eelseisvate aastatega.

2. Läbiviidavaid programme on mitmeid ning konkreetselt kõiki ära nimetada hetkel on keeruline. Erinevad tegevused ja programmid leiavad kajastust mitmete infoportaalide ja -keskuste vahendusel. Pigem täielikku nimistikku ei ole.

3. Tundub, et jätkatakse avaliku diplomaatia tegevust laienemise valdkonnas samal suunal. Tegevuste kajastamine, vahendamine ja ülesmärkimine teabekeskuste, ametlike portaalide, publikatsioonide ja kontode jt vahendusel. Lisaks on näiteks Europe Directi üheksa Eesti esindust saanud järgnevaks viieks aastaks tegevusplaanid ja -suunad. Seega võib öelda, et KOM jätkab laienemise valdkonnas selles suunas avaliku diplomaatia tegevuste läbiviimist.

4. Tegevuste tõhustamisel tuleb jätkata kindlasti lühiajalistesse tegevustesse panustamisega, kuna taoline teguviis on kodanikega kontakti saamisel parim. Tagab selle, et avalikkus tunneb ennast informeerituna. Nn strateegilisi tegevusi, kui vaadata neid just maksimum kestvusega aasta, siis sellise ajalimiidiga tegevustesse panustamine

ei ole vast eesmärgipärased. Tuleb jätkata rohkem pikaajalistesse suhetesse panustamisega, nt Europe Directi järgnev viie aasta tegevusplaan on kindel jätkusuutliku koostöö märk.

Lisa 1.6: Euroopa Komisjoni naabrus-ja laienemispoliitika volinku Štefan Füle esindaja Peter Stano ning tema meeskond.

1. For communication with general public we use three main channels:

- 1) Public messages (Euro Info Points, the Representations of the European Commission in the Member States, public information campaigns, conferences, publications)
- 2) via internet and social media (websites of the Commission, individual Directorates General, Facebook, Twitter)
- 3) via media by providing information to journalists, sending out press releases, press packs, organizing press conferences, giving interviews, technical briefings, interacting with journalists formally and informally.

We communicate either directly or through multipliers (Europe Direct) or such as media. Examples of direct channels of communication would be

- our website (http://ec.europa.eu/enlargement/index_en.htm),
- newsletter http://ec.europa.eu/enlargement/news_corner/newsletter/index_en.htm
- social media (<https://www.facebook.com/EUenlargement> and https://twitter.com/EU_enlargement)
- last year we also carried out awareness raising campaign in cinemas across EU member states, where the following film was screened: http://www.youtube.com/watch?v=R_jRjPI9iRQ
- media would be our key multiplier: we have regular contacts with press across the EU (including a daily Commission press conference in Brussels); we organize study trips, seminars for journalists, etc.

2. We focus on providing objective information on enlargement policy and enlargement countries, and – if we stage or participate in events – we announce them through various channels, usually websites and social media, also mentioned above. E.g. we will soon launch an information website on Croatia's accession that will have an updated list of events across the EU where we'll be present with our information on Croatia.

3. A certain EU public diplomacy webpage regarding enlargement issues is not yet developed but it would probably be beneficial to do so. Nevertheless, general approach will also stay in line of information distribution through resources mentioned above.

4. EU should continue ongoing different public diplomacy programs, mainly short-term to built up long-term relations. Therefore different actions are important and they are complementary, e.g. you can only build lasting relationships if you are engaged on a daily basis through an open communication with your audiences using various channels. The question of resources is of course important; therefore we try to focus on communication multipliers as we obviously do not have the resources to reach out to all EU citizens directly.

Lisa 2: Euroopa Liidu delegatsioonid

Delegatsioonide nimistu, mis/kes omavad veebikontosid suhtlus- ja veebiportaalides ning teostavad läbi nende avalikku diplomaatiat:

- *Facebook*: EEAS, Afganistan, Albaania, Armeenia, Austraalia, Bangladesh, Barbados ja Ida-Kariibid, Valgevene, Bosnia ja Hertsovgoviina, Brasiilia, Kambodža, Tšiili, Kolumbia, Dominikaani Vabariik, Egiptus, Guatamaala, Indoneesia, Ecuador, Guyana Vabariik, El Salvador, *EL ÜRO*, *EU Institute for Security Studies*, *EU NAVFOR* Somaalia, *EUROPOL COPPS*, India, Iisrael, Jaapan, Liibanon, Malaisia, Mehhiko, Moldova, Maroko, Vaikne ookean (*Pacific*), EL ja Palestiinlased, Peruu, Filipiinid, Korea Vabariik, Venemaa, Senegal, Sri Lanka ja Maldiivid, Sudaan, Tadžikistan, Tai, Tuneesia, Türgi Ukraina, Uganda, Ameerika Ühendriigid, Vietnam
- *Twitter*: EEAS, Michael Mann (spiiker), Maja Kocijancic (spiiker), *EU Public Diplomacy*, EL ÜRO Geneva, EL delegatsioonid ÜRO-le, EU delegatsioonid rahvusvahelistele organisatsioonidele Viinis, EL Julgeoleku Õpingute Instituut (EUISS), Euroopa Liidu Treeningmissioonid Somaalias, Afganistan, Barbados ja Ida-Kariibid, Bosnia ja Hertsovgoviina, Brasiilia, Tšiili, Guyana, Indoneesia, Korea, Liibanon, Maroko, Norra, Filipiinid, Suriname, Trinidad ja Tobago, USA, Vietnam.
- *Flicker*: EEAS Flicker, EL delegatsioonid Brasiiliale, EL delegatsioonid Taile, EL delegatsioonid Vietnamile, EL Venemaal, EL USA-s, EL Julgeoleku Õpingute Instituut (EUISS), EUPOL Afganistan.
- *SINA WEIBO*: *EU in China*
- *TENCENT WEIBO*: *EU in China*
- *Vimeo*: EL Julgeoleku Õpingute Instituut (EUISS)
- *Youtube*: EEAS, *EL delegation ti Thailand*, *EU in the World*, *EU Security and Defence*, EU Tube, EuropulseRU, Indonesia, Senegal, USA
- *VK.COM*: *EU Study Weeks in Russia*, *Europe Days in Russia*, EUROPULSE
- Storify: *Europe in the World*
(EEAS)

PUBLIC DIPLOMACY AND ITS IMPACT ON EUROPEAN UNION ENLARGEMENT

Gertu Timmusk

Summary

The aim of the Master's thesis is to analyze public diplomacy and its influence on European Union enlargement. This research topic is relevant because European Union foreign policy, enlargement issues and citizenry growth are provoking topics and daily on EU's agenda. The enlargement sphere is affected by public diplomacy which is one of the policy-making instruments that has become important in addition to Member States and candidate countries internal policies and European Union internal political forces. Thus, it is important to assess and evaluate public diplomacy's impact on enlargement field.

Expert interviews were conducted with EU enlargement specialists to gather reliable and new information about public diplomacy overall situation. More precisely answers were obtained from diplomats, European Commission ENP Commissioner Š. Füle representative P. Stano and from Europe Direct representative in Estonia.

Public diplomacy evaluation was based on logic model that has fixed input and output elements and relative assessment was conducted. The conducted analysis showed that on EU's enlargement field public diplomacy lacks of coherent message and numerical specification of public diplomacy related articles. Public diplomacy and media annual budget is 12 million euros and is expected to need more funds. Results also show that it is important to continue investing funds for developing essential programs and institutions that shall ensure better international support and co-operational partnerships. Public diplomacy already obtains speakers, notifying programs and activities that ensure balanced media coverage.

Author suggest further opportunities for better evaluation: evaluation needs to be involved with institutional agendas and communication and information data needs to be labeled with public diplomacy's terms.

The Master's thesis also has potential for further investigation due to the fact that it is sufficient to evaluate public diplomacy's impact on other European Union policy fields and in general. For general evaluation author recommends using Analytical Hierarchy Process method if relatively high funds are available.

Can be concluded, that public diplomacy on European Union enlargement field has been effective, since high proportion of planned work has been achieved and therefore firm outcomes are visible.